БҮГҮ ЧУРТТАРНЫҢ ПРОЛЕТАРИЙЛЕРИ, КАТТЫЖЫҢАР!

1925 чылда үндезилеттинген

ШЫН

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНИҢ КОММУНИСТИГ ПАРТИЯЗЫНЫҢ ТЫВА ОБЛАСТЬ БОЛГАШ КЫЗЫЛ ХООРАЙ КОМИТЕТТЕРИНИҢ, АЖЫЛЧЫ ЧОННАР ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ ОБЛАСТЬ БОЛГАШ КЫЗЫЛ ХООРАЙ СОВЕТТЕРИНИҢ ОРГАНЫ

1960 ч. АВГУСТ 18 ЧЕТВЕРГ № 193 (4677)

Өртээ 20 көп.

ССРЭ-ниң Камгалал Министриниң

ДУЖААЛЫ

1960 чылдың август 18. № 181 Москва хоорай

Эштер ужудукчулар болгаш штурманнар, инженерлер болгаш техниктер, агаарга адыгжылар болгаш радистер, ужар-чүүл техниктери болгаш мотористери, ужар-чүүл үлетпүрүнүң ажылдакчылары, Армияга, Ужар-чүүлге болгаш Флотка Дузалаарының Эки-тура Янитилелиниң спортчулары!

Эштер солдаттар болгаш матростар, сержантылар болгаш старшиналар!

Эштер офицерлер, генералдар болгаш адмиралдар!

Совет улус болгаш ооң Чепсектиг Күштери бөгүн ССРЭ-ниң Агаар Флодунуң Хүнүн демдеглеп турар-дыр.

Бистиң Төрээн чуртувус бо байырлалды коммунизм тургузуушкунунга совет улустуң улуг чаагай тиилелгелериниң, СЭКП-ниң XXI съездизиниң төөгүлүг шиитпирлерин амыдыралга чедишкинниг боттандырарының байдалында үткүп турар-дыр. Коммунистиг партияның болгаш Совет чазактың сагыш салыышкыннарының ачызында, улус ажыл-агыйының хөгжүлдезинде бүгү делегейге төөгүлүг тиилелгелерге, эртемниң болгаш техниканың шылгарангай чедишкиннеринге үндезилээш, совет ужур-чүүл бодунуң хөгжүлдезинде улам бедик чадаже көдүрүлген.

Чаа дайынның айылын чайладырын, улустар аразының байдалын экижидерин чедип алырын Совет чазак чүткүлдүг оралдажып турар. Бистиң Төрээн чуртувустуң өскен күүзү, социализмниң улуг лагериниң улустарының сырый каттыжыышкыны, улустарның тайбың дээш күүлүг шимчээшкини ол сорулганы күүседириниң боттуг аргазын тургузып турар. Ынчалзажок империалистиг күштер улустарның тайбынга ынакшылдыг тура-соруунга чөрүштүр, чепсегленишкинни эндере бүдүрерин күштелдирип, «соок дайынның» политиказын үргүлчүлеп турар. ССРЭ-ниң агаар делгеминче америк самолёттарның агрессчи шургуушкуну болза империализмниң агрессчи күштериниң сагыштыг өнчүн-чөнгээзи болгаш дайынзырак авантюразы болган.

Бо байдалдарда Армияның болгаш Флоттуң бүгү дайынчылары-биле бир дөмей, ужар-чүүлдүң бот составынып сорулгазы чүл дээрге, мергежилин моон ынай-даа могаг чок сайзырангайжыдары, шериглерниң дайынчы беленин бедидери, бедик серемчилелдиг болуру, кандыг-даа агрессорну сарыыл киир бодандырарынга белен болуру ол болур.

Бүгү улустуң байырлалы—Агаар Флодунуң Хүнү-биле холбаштыр силерге байыр чедирип, амыр-мендиҢер айтырып тур мен.

Дайынчы болгаш политиктиг белеткелге, чаа техниканы болгаш чепсекти шингээдип алырынга, тергиин эки өөредилгелиглериниң болгаш мергежилдиг тускай эртемниглериниң санының өзеринге улам ыңайгы чедишкиннерлиг болурун Чепсектиг Күштериниң Ужар-чүүлүнүң бот составынга күзеп тур мен.

Хамаатты агаар флодунуң бот составы чеди чыл планының онаалгаларын күүседиринге болгаш амгы үеним ужар-чүүлүн шингээдип алырынга; ужар-чүүл үлетпүрүнүң ажылчыннары, конструкторлары, бүгү ажылдакчылары—ужар-чүүлдүң чаа техниказын тургузарынга; ДОСААФ кежигүннери—ужар-чүүлдүң чаа рекордтарын чедип алырынга, совет аныяктарның ортузунга ужур-чүүл спортун хөгжүдеринге чаа-чаа чедишкиннерлиг болурун күзедим.

ССРЭ-ниң Агаар Флодунуң Хүнүн демдеглээри-биле **дужаарым болза:**

Бөгүн, 1960 чылдың август 18-те, бистиң Төрээн чуртувустуң найысылалы—Москвага болгаш эвилелдешкен республикаларның найысылалдарынга артиллерияның чээрби даштаашкыннары-биле салют кылыр.

Улуг совет улус болгаш ооң алдарлыг ужар-чүүлү делгерезин!

Совет Эвилелиниң айыыл чок чоруун болгаш күрүне эрге-ажыктарын көрүнгүр, камгалап турар Совет Чепсектиг Күштер делгерезин!

Бистиң бүгү тиилелгелеривистиң сорук кирикчизи болгаш организакчызы—Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязына алдар!

ССРЭ-ниң Камгалал Министри
Совет Эвилелиниң Маршалы Р. МАЛИНОВСКИЙ.

Тарааны дүрген болгаш бедик шынарлыг ажаап алыылыңар!

Ажаап алыышкынны организастыг чорудар

Бистиң районнуң колхозтарының шөлдеринде тараалар быжып турар болгаш «Найырал», «Бурунгаар» колхозтар кезип эгелээн. Дүжүт ажаап алыышкынын, күрүнеге тараа белеткелин чедишкиннинг чорулары ажыл-ишчи белеткелден кол хамааржыр. Колхозтар болгаш СТС чыл планын ёзугаар 43 комбайн септээр турган 38-ти септээн. Ол ышкаш 40 ажыг тракторлар септеттинген. 35 подборщихтиг 28-зин, тараа келер 21 машиналарның 14-түн септээн.

Районнуң тараа белеткел конторазы 2400 тонна кирер тараа складын, 2 сушилканы, 3 тараа арыглаар машиналарны, 4 тараа дамчыдар херектелдерни септээн. «Найырал», Ленин аттыг колхозтар шаннарны эшкен болгаш чамдык хову турлагларын белеткээн.

Ооң-биле чергелештир ам үеде белеткел ажылы эвес, харын дүжүт ажаап алыышкынының канчаар чоруп турарының дугайын чугаалажыр ужурлуг турбуже, ам-даа чамдык белеткелдер доозулбайын турары бистиң ажылывыстың четпезин айтып турар. Колхозтар болгаш СТС тараа арыглаар 12 машиналарның үүгле 3-жүн, 18 тараа чүдүрүкчүлериниң база 3-жүн, 22 автомашиналарның 16-зын септээн. Кайы-даа колхозтарның хову турлагларында чурттарга баажыннары, столоваялар белеткеттинмээни четпес. «Бурунгаар» колхозтуң Аймырлыгда, Хаялыг-Дагда, Ак-Даг дөзүнде хову турлагларында үүү-даа кылдынмаан. Ол колхозтуң удуртукчулары дүжүт ажаап алыышкынынга белеткелди ала-чаагаарлаашкынга киргеннер. Ол колхозтуң Шанчыда болгаш Ак-Даг дөзүнде хөй тараалардың быжыды кезер апарган турда-ла кезилдеге массалыг киреринге далашпайын турары элдептиг.

СЭКП райкомунуң бюрозунун шиитпирин ёзугаар дүжүт ажаап алыышкынының үезинде 4 кезек черге столовая ажыдарын айыткан турбуже, райпонуң даргазының оралакчызы эш Мажаа янзы-бүрү чылдаган-биле бо хүннерге чедир ол шиитпирни четче күүсетпейн турары чурумга окта таарышпас.

Дүжүт ажаап алыышкынының үезинде чоннуң оргузунга партияның политикижиндилгелиг ажылын чорударының кол чери болур кызыл булуңнарны Ленин аттыг болгаш «Найырал» колхозтарда дерип тургускан турда, «Бурунгаар» колхозта бо талазы-биле үүү-даа кылдынмаан. Районнуң культура килдизи көжер кызыл өгну кол-кол хову турлагларынче дораан чорутса чогуур.

Август 6-да СЭКП райкомунуң бюрозу дүжүт ажаап алыышкынының үезинде садыг, эмнелге болгаш культура шугуму-биле хову турлагларында ажыл-ишчилериң ортузунга чорулар ажылдарның план-графигин болгаш маршрудун бадылаан. Амга чедир хамаарышкан организациялар өскү ажылдар чорутпайн турарын демдеглевишаан, олардан моон соцгаар партияның даалгазын канчаар күүседип турарын негээр апарын сагыныпрар херек.

Партия эге организациялары хову турлагларына агитаторларны доктаамал быжыглаар болгаш оларның ажылын хүн бүрү удуртур, дуржулгалыг агитаторларны илередир хемчегларни алыр хүлээлгелиг.

Комбайнерлер, трактористер бүрүзү тодаргай хүлээлгелерни ап, аразында социалистиг чарышты калбарткан турар ужурлуг. Социалистиг чарышты үүгле механизаторларга эвес, харын бригадаларга болгаш хову-варда ажылдап турар кижи бүрүзүнге чедир калбартын чоруткаш, ооң үре-түүнелдиг болурун чедип алыр херек. Хову турлагларына кижилерни күш-ажылга сорук киирип турар лозуңнарны, плакаттарны делгеп тургузары, көргүзүг болгаш хүндүлел самбыраларын ажыглаары, агитхуудустарны үргүлүг үндүрери партия эге организацияларының харысалгалыг ажылы болур.

Бистиң колхозтарывыстың хову-ларында бо чылын дүжүт ыңдыг кончуг багай эвес. Ону өй-шаанда чидириг чокка ажаап ап, күрүнеге тараа садар хүлээлгевисти сентябрь 25-те бүрүн күүседир дээш бүгү хемчегларни алыр ужурлуг бис.

Т. БЕГЗИ,
СЭКП Чаа-Хөл райкомунуң секретары.

Каа-Хем районда

Каа-Хем районнуң колхозтарында чеди чылдың ийиги чылының чаа дүжүдүн бичии-даа чидириг чокка ажаап алыр дээш демисел эгелээн. «Ленинчи орук» колхозтуң төп шаны тараа хүлээп алырынга эки белеткеттинген. Ында тараа чүдүрер, дүжүрер болгаш арыглаар машиналар долузу-биле септеттинген. Шанның девискээрин арыглап аштаан. Тараа кургадыр машина база белен.

Колхоз баштаар чер күрүне мурнунга хүлээлгелерин кыска хуусаада күүседир дээш төп шанның ниити дерилгезин черле эки белеткээн. Тараа урар склаттар чугайлаттынган. Шанда лозуңнар, плакаттар астынган.

Чоокку хүннерде колхозтуң шаныынче чаа дүжүт кээп эгелээн.

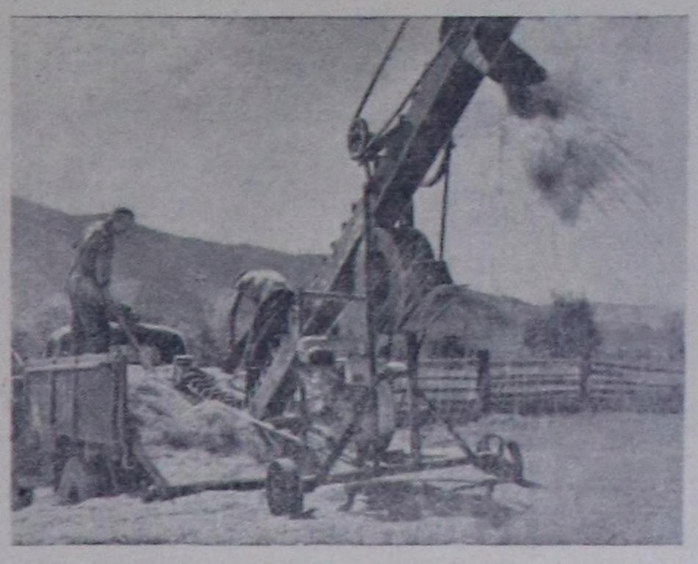

Чурукта: «Ленинчи орук». колхозтуң төп шаныда келген чаа дүжүттү машинадан дүжүрүп турары.

Сөзү болгаш фотозу В. ЛУТКОВТУУ.

Автомашиналарны дүжүт ажаап алыышкынынга дүрген белеткээр

1960 чылдың ийиги кварталында областың автоажыл-агыйларының аразынга калоартган социалистиг чарышка бирги черни Кызылдың № 2 чүк АТК-зы ээлээш, СЭКП обкомунуң болгаш облкүүскомнуң шилчиир Кызыл тугун чаалап алган болгай. Дүжүт ажаап алыышкынынга, тараа сөөртүлгезинге ол АТК-ның белеткелиниң дугайында бистиң корреспондентивис-биле беседазынга партия эге организациязының секретары эш Лущаевтың дыңнатканын ёзугаар алырга, бо чылдың дүжүт ажаап алыышкынының үезинде АТК-ның чоланчылары Каа-Хем районда «Совет Тыва», «Ленинчи орук», «Бурунгаар» колхозтарның тараазын сөөртүрүнге ажылдаар.

Чеди чыл планының ийиги чылының дүжүдүн сөөртүрүнге АТК-ның 65 машиналары киржир. Ындыг болза-даа, автомашиналарны тараа сөөртүлгезинге белеткээр ажылды автотранспорт конторазы бо чылын үрөөннер саадаткан. Автопарктарны тараа сөөртүлгезинге белеткээрин август 20-де доозар деп турар, а Каа-Хемниң үстүнде айыткан үш колхозтарында дүжүт ажаап алыышкыны ам эгелей берген. Ол ышкаш мал чемнерин белеткээр чугула херекке АТК-ның коллективи бо чылын киришпээн болуп турар. Чаа дүжүттүн тараазын сөөртүрүнге киржир чоланчыларны болгаш автоколонналарның начальниктерин амга чедир тускайлап томуйлаваан.

Чоланчылар болгаш септекчилер ортузунга партийжи масса-политиктиг ажылды партия организациязы сөөлгү үеде кошкаткан. Ооң түннелинде чамдык чоланчылар болгаш септекчилер арагалап, күш-ажылдың сагылга-чурумун үреп турар аппарган. Чижээ, септекчилер бригадазының бригадири эш Бородкин болгаш септекчи эш Васев олар чоокта чаа арагалап, хөй-ниитиниң чурумун

Төрээн чурттуң камгалалында

☆ ☆

Ужар-чүүлдүң генерал-лейтенантызы
А. РЫТОВ

☆ ☆ ☆

Бистиң чуртувустуң улустары бо чылын Агаар Флодунуң Хүнүн Коммунистиг партияның XXI съездизиниң төөгүлүг шиитпирлерин амыдыралга боттандырар дээш демиселде кайгамчык улуг күш-ажылчы болгаш политиктиг көдүрүлүшкүннүң байдалында демдеглеп турар.

СЭКП ТК-ның июль Пленуму чеди чыл планын күүседир талазы-биле эрткен бүдүн чартык чылдың дургузунда совет улустуң маадырлыг күш-ажылының түңнелин үндүрген болгаш техниктиг дешилге дээш демиселдиң тодаргай программазын айыткан, улусчу чогаадылгага чаа перспективаларны ажыткан. Эрткен үе совет эртемниң болгаш техниканың чаа чаалап алыышкынары-биле демдеглеттинген.

Бистиң чуртувустуң техниктиг дешилгезиниң дугайында партияның болгаш чазактың могаг чок сагыш салыышкыны, эртемниң болгаш техниканың чедишкиннери бистиң Чепсектиг Күштеривистиң камгалал аргазын быжыглаарына, ужар-чүүлдү хөгжүдеринге чаагай салдарны чедирип келген болгаш чедирип турар. Чепсектиг Күштериниң хевир бүрүзү-ле бистиң чуртувустуң техниктиг бедик деннелин илередип турар. Бистиң чуртувустуң экономиктиг күүзү бедик болган тудум-на, ооң камгалалы улам-на бедик болур, кандыг-даа таварылгалардан ол улам-на магадылаттынган турар.

* * *

Совет ужар-чүүлдү тургусканы В. И. Ленинниң ады-биле, ужар-чүүлдү хөгжүдериниң үндезинин салган алдарлыг Коммунистиг партияның ажыл-чорудулгазы-биле чарылбас холбаалыг. Ленин болгаш Коммунистиг партия ужар-чүүлдүң баштайгы отрядтарын болгаш болуктерин, ооң баштайгы эртем-шинчилел албан черлерин болгаш өөредилге черлерин тургускан, ужар-чүүлдүң септелге-эптелге заводтарынга болгаш конструктор бюроларынга баштайгы ажылчын коллективтериниң ажылын организаткан.

Коммунистиг партияның удуртулгазын ёзугаар бистиң улузувустуң геннийи-биле ең кыска хуусаада күчүлүг совет ужар-чүүл тургустунган.

Совет ужудукчулар дайын мурнундагы чылдарда хонмайн ырак ужудуушкуннар кылырынга улуг чедишкиннерни чедип алганнар, ужар-чүүлдүң хөй-хөй рекордтарын доктаатканнар. Империалистерниң шавыышкыннарын олар хөй катап эрес-дидим-биле ойтур шапканнар, ынчангаш бодунуң улузунуң хүндүткелин болгаш ынакшылын чедип алган. Бистиң ужар-чүүлүвүстүн күчү-шыдалы Ада-чуртуң Улуг дайынының чылдарында долу хемчээл-биле шылгаттынган. Совет ужудукчулар немец фашистиг эжелекчилерге удур, тулчуушкуннарга маадырлыг чоруун көргүскеннер. Оларның иштиндең хөй-хөй кижилер бистиң совет Төрээн чуртувус дээш амытынын бергеннер, оларның эрес-маадырлыг чоруктары болза совет улуска кызыгаар чок бараан болурунуң үлегер-чижээ болур, ынчангаш совет улус оларны кажан-даа утпас. Коммунистиг партия болгаш Совет чазак ужар-чүүл ажылдакчылары дайынчылларның чаагай күш-ажылын бедин-биле үнелеп көрген. Оларның дыка хөйүнге чазактың бедик шаннарын тывыскан.

Совет ужар-чүүл дайын соондагы чылдарда улам ыңай хөгжээн. Ужар-чүүл улуг дүргедээшкиннернин, бедик ужударының, ужудуушкуннуң ыракшылының болгаш чепсегленишкин системазының шынарының сайзырангайының угланышкыны-биле хөгжүп турар. Ужудар аппаратарның чаа хевирлерин тургузар талазы-биле ажыл идепкейлиг чоруп турар, чүге дээрге дүүн чаа турган чүве, бөгүн бисти хандырып шыдавас. Ужар-чүүл амыдыралынга — үн болгаш чылыг шаптыктары, реактивтиг болгаш ракеталыг шиммедикчилер, согун болгаш үш булуң хевирлиг чалгыннар, аэродинамика болгаш үнден дүрген ужудуушкун деп чаа билишкиннер немежип келген.

Чепсектиг Күштериниң ужар-чүүлү болгаш Хамаатты агаар флоду бодунда амгы үеним аажок дүрген, бедик, ырадыр ужудар болгаш хөй чүк чүктээр самолёттарлыг болуп турар. Ындыг самолёттарны болгаш шимчедикчилерни чүгле кара-болгаш өңнүг металлургия, машина тудуушкуну, прибор тудуушкуну, электротехник, радиоэлектроника болгаш химия улетпүрү бедин-биле хөгжээн чуртка, өртем болгаш техника бедик хөгжүлделиг деннелдиг, эки белеткеттинген эртем, инженер-техниктиг хадрларлыг болгаш мергежилдиг ажылдакчыларлыг чуртка тургузуп болур.

Эртемниң хөй-хөй адырларының эртемденнериниң болгаш бистиң бүгү үлетпүрүвүстүң, бүгү улус ажыл-агыйының чедишкиннери бистиң ужар-чүүлүвүстүң техниказында боттанып турар.

Бистиң ужудукчуларывыс кайгамчык дүргедээшкин-биле улуг бедиктерге ужудун чоруп турарлар. Совет ужар-чүүлдүң ажылдакчылары бедик, дүрген ужудуушкунуун, аар чүк сөөртүрүнүң талазы-биле делегей рекордтарын доктатканнар. Инженер-ужудукчу В. С. Ильюшин «Т—431» деп чаңгыс олуттуг, шилгедек шевергин, ортузунда тларыштыр кылган үш булуңналчак чалгыныг, турбореактивтиг, чаңгыс шиммедикчилиг самолёт-биле 28.760 метр бедикке делегей рекордун тургускан. Инженер-ужудукчу Г. К. Мосолов «Е—66» деп турбореактивтиг шиммедикчилиг самолёт-биле дүрген ужударының делегей рекордун тургускан. Шакта ортумаа-биле ол 2.388 км дүрген ужуткан, а ужудун четкеш ээр черден кел чоргаш, шакта 2.504 км чедир дүрген ужуткан. Ужудукчу Б. А. Андрианов долгандыр үүс километр дурттуг маршрутка шакта 2.090 км дүрген ужуткан. Ужудукчу-шылгакчы И. М. Сухомлиннин ады бүгүдеге эки билдингир, ол чүк чүдүргеш дүрген ужудар талазы-биле элээн хөй делегей рекордтарын тургускан.

Вертолет ужар-чүүлү сайзырап турар. Совет вертолетчиктер делегейниң 19 рекордтарын тургусканнар. Делегейниң ужар-чүүл федерациязының бүрүткээни бүгү рекордтарның барык чартык кезии совет ужар-чүүл ажылдакчыларынга онаажып турар.

Кайгамчык ужудукчуларның — Төрээн чурттуң шынчы оолларының эрес-дидим салгакчыларын партия өстүрүп доруктурган. Ужар-чүүлче орук чиик эвес болгаш амгы үеним самолёттарынга ужудары нарын. Ужар-чүүлге албан-хүлээлге эртиреринде, коргуш чок аныяк кижилерниң мергежили болур, ынчалза-даа бодун ужар-чүүлге бараан болдурар деп күзеп чоруур аныяктар шыңгыы теоретиктиг билиглер чокка амгы үеним самолёттарын шингээдип ап, чедишкинниг ужудуп шыдавас дээрзин билир ужурлуг. Ужудукчу болур төлээде, он чыл школазын доосхан соонда шериг-агаар күштеринге ужар-чүүлдүң дээди училищезин доозар болгаш чогуур ниити база тускай билиглерни болгаш техниктиг дээди культураны алыр херек.

Совет ужар-чүүлдүң кадрлары совет улуска шингээттинип чаңчыккан бедик мораль-политиктиг шынарлар—Төрээн чуртунга кызыгаар чок шынчы болур чорук-биле, кызыгаар чок маадырлыг чорук-биле, эрес-дидим чорук-биле, быжыг күзел-сорук-биле, бедик культура-биле болгаш күш-ажылчы сагылга-чурум-биле чепсегленип турарлар. Төрээн чуртунуң изиг патриоттары болбушаан, совет ужудукчулар боттарының шериг хүлээлгезин бедик харысалгалыг чоруктун медерели-биле күүседип, ужар-чүүлдүң дайынчы техниказын чедишкиннинг шингээдип ап турарлар. Эш Н. С. Хрущевтуң улустуң үлегерлиг оглу деп адааны капитан ужудукчу-шүүргедекчи Василий Амвросьевич Поляков бүгү кижилёрге үлегер-чижек боп болур. Коммунист ужудукчу В. Поляков бо чылдың июль 1-де «РБ-47» деп кызыгаар чуруму үрээн самолетче дидим атакалаан, америк агаар разведчигиниң шпиончу ужудуушкунун үзе шапкан. Совет чазак Василий Поляковту Кызыл Тук орден-биле шаннаан. Агаар Флодунуң Хүнүн шериг ужар-чүүл ажылдакчылары дайынчы болгаш политиктиг белеткелде кайгамчык чедишкиннери-биле ужуражып турарлар. Агаар Флодунуң Хүнүнге төлептиг ужуражыр дээш кезектерге болгаш каттыжыышкыннарга социалистиг чарыштың чалбыжы улам күштүү-биле кыптыгып турган. Тергиннерниң, ужудукчуларның, штурманнарның болгаш 1 класстың техниктериниң саны дыка көвүдээн. Тергиин дээн кезектериң саны көвүдеп турар. Шериг-Агаар Күштериниң кезектеринде башкарыкчы күш—коммунистер болуп турар, олар бүгү эгелээшкиннериң маңнайында чоруп, бүгү ужар-чүүл ажылдакчыларын боттарының соо-биле эдертип орарлар.

Совет ужар-чүүл ажылдакчыларының чаагай күш-ажылын бистиң Төрээн чуртувус бедин-биле үнелеп турар: дайынчы болгаш политиктиг белеткелге бедик көргүзүглери дээш бо чылын ужар-чүүлдүң хөй бөлүк ажылдакчыларын орденнер-биле болгаш медальдар-биле шаннаан.

Хамаатты агаар флоду чыл келген тудум-на хөгжүп турар. Ол бирги чергениң самолёттарлыг болган. Ол самолёттарының конструкторлары эштер А. Н. Туполев, С. В. Ильюшин Ленинчи шаннаалдарны алган. «ТУ-124» болгаш «АН-24» деп чаа самолёттар удавас агаар оруунне үнер. Москва даштыкы 23 күрүнелер-биле агаар харылаалын тудуп турар. Хамаатты агаар флодунуң шугумнарынга пассажирлер болгаш чүк сөөртүлгези чыл бүрү көвүдеп турар. Ужудуушкун хөрээниң эвээш эвес кайгамчыктыг мастерлери хамаатты ужар-чүүлде бар, олар боттарының эрес-маадырлыг күш-ажылы-биле хамаатты агаар флодунуң алдарын көвүдейп турар. Үлетпүрге, көдээ ажыл-агыйга, тудугга болгаш өртем-шинчилел албан черлериге самолёттарны болгаш вертолёттарны ажыглаары калбарып турар.

Шериг ужар-чүүлүнүң кызырлыышкыны-биле чергелештир шериг ужар-чүүлүнүң хөй-хөй кадрлары улус ажыл-агыйынче, Аэрофлотче ажылдап кирип турар. Ол кайгамчык кадрлар чеди чыл планының сорулгаларын күүседири дээш идепкейлиг демисежирлер. Бистиң Төрээн чуртувустуң камгаланыр аргазын бедидеринге хүндүлүг болгаш харысалгалыг роль ДОСААФ организацияларына онаажып турар. Олар шериг эртемнериниң, ужар-чүүл техниказының пропагандазын чорудуп, шериг-массалыг ажылга киржиринче чонну хаара тудуп турарлар. Массалыг аэроклубтуң өөредилге-спорт ужар-чүүлүнүң камгалал болгаш культура талазы-биле ролю улуг. Шериг ужар-чүүлүнүң кайгамчык ужудукчуларының дыка хөйү аэроклубтардан дешип үнгеннер. Агаар спортунуң янзы-бүрү хевирлериниң талазы-биле рекордтарның барык чартыы ам Совет Эвилелинге онаажып турар. Чижээ, Делегейниң ужар-чүүл Федерациязының таблицазында кирген парашют спортунуң талазы-биле 60 рекордтарның иштиңден 51 рекорд совет парашютистерге онаажып турар.

* * *

Совет күрүне тайбыңның политиказын чүткүлдүг болгаш чайгылыш чок чорудуп турар. Тайбыңның хөрээн камгалап турар күрүнелериниң бирги одуруунда Совет Эвилели баштадыр социалистиг бүгү чуруттар торуп турар. Азияның, Африканың болгаш Латин Американың хөй-хөй күрүнелери тайбыңны быжыглаар дээш улам-на идепкейлиг демисежип турар.

Делегей кырында күштериниң деңзигүүру социализмге болгаш тайбыңга ажыктыг кылдыр үндезини-биле өскерилген, бүгү чуруттарның улустары дайын айыылының караңгы булуттарын кезээ шагда чок кылырына хан-дамырындан сонуургалдыг. Тайбыңның база социализмниң күштериниң өзүлдези болгаш быжыгышкыны ниитилел амыдыралыгдан дайынны чок кылырының, империалистерниң дайын өскүдүн үндүрер дээр кандыг-даа оралдажышкынын үзериниң перспективазын ажыдып турар.

Янзы-бүрү ниитилел тургузуулуг күрүнелериниң аразында тайбың кожа-хелбээ турарының ленинчи политиказын Совет Эвилели дидим, шиитпирлиг болгаш чайгылыш чок быжыг чорудуп турар. Дайынга азы чепсегленишкинни эндере бүдүреринге сонуургалдыг аңгылар азы болуктер бистиң чуртувуста чок. Чепсектиг Күштерни кызырып турары—чаалап алыкчы сорулгалар Совет күрүнеге канчар-даа тларышпазының тодаргай бүдүрелгези ол.

Ынчалзажок империализм турбушаан болгаш дайыннар айыылы хевээр артып турар болганда, дайын кыпсыкчыларының чимзенишкиннеринге хамаарыштыр ең улуг серемчилел эргежок чугула. Капиталистиг делегейде, хамыктың мурнунда, АКШ-та улустар аразының дүшкүүрлүг чоруун кошкадырынга эвес, харын ону чидиглендиреринге сонуургалдыг, чепсегленишкиннерни болгаш чепсектиг күштерни кызырарынга эвес, харын чепсегленишкиннерни улам ыңай эндере бүдүрериниң болгаш дайын белеткелдериниң темпилерин өстүрүнге сонуургалдыг салдарлыг күштер бар болуп турарын Совет Эвилели херекке албайын барып шыдавас.

Совет Чепсектиг Күштериниң дайынчы күүзү дайынның империалистиг кыпсыкчыларынга сүртентиг кичээндирикчи болуп турар, ынчанган боттарының адыгжы күүзү өзүп турар бистиң Чепсектиг Күштеривистиң бүгү хевирлериниң чогуур санныг болгаш угаалгыр пропорцияга дүүшкен хемчээлдиг кезектери хевээр артып турар. Шериг-ниң чаа техниказы болза күрүне камгалалының айтырыгларын эрткен үеде-зиден ам бир янзы шиитпирлээр арганы берип турар. Ам чуруттуң камгалал күүзү Чепсектиг Күштериниң саны-биле эвес, харын ядролуг чепсекүүн болган ону сорудаан чериге чедирериниң чепсек-херекселдериниң кайы хире бары-биле хемчээтиниң турар.

Совет ужар-чүүл бодунуң хөгжүдезиниң харысалгалыг үе-чадазынче кирген. Сан талазы-биле кызырлыг болган организас талазы-биле чаарты тургустунмушаан, Совет ужар-чүүл бистиң Төрээн чуртувустуң айыыл чок чоруун Чепсектиг Күштериниң өске-даа хевирлери-биле кады муриуку хевээр идегелдиг хандырар төлээде, быжыгар болгаш шынар талазы-биле сайзырангайжыр апаар.

Ужар-чүүлдүң командирлериниң, политорганнарының, партия болгаш комсомол организацияларының, бүгү дайынчыларының ажылчы чон-биле, чер-черниң партия, совет болгаш хөй-ниити организациялары-биле, заводтарның, колхозтарның, совхозтарның, тудулгаларның коллективтери-биле сырый болгаш янзы-бүрү талалыг харылзаалары—бистиң ужар-чүүлүвүстүң ёзулуг улусчузунуң ең чырыткыланчак илерээшкиннериниң бирээзи ол-дур. Бүгү совет дайынчылар бодунуң улузу-биле бир дөмей сонуургалдыг, бодалдарлыг болгаш күзел-чүткүлдерлиг чуруттан турар.

Амгы үеним үндезин айтырыгларына хамаарыштыр Коммунистиг партияның болгаш Совет чазактың, коммунистиг база ажылчын партияларының быжыг болгаш чайгылыш чок шынчы туруш-бодалын совет ужудукчулар бүгү улус-биле бир дөмей ийин-биле чүүлдүгүнүн турар. Ол үндезин айтырыглар болза марксизм-ленинизмниң болгаш пролетаржы интернационализмниң принциптеринге социалистиг лагерь чуруттарының, коммунистиг болгаш ажылчын бүгү партияларының сырый каттыжыышкынын болгаш чаңгыс эвин хандырып турар.

Бистиң Коммунистиг улуг партиязыска ханы өердинген ужар-чүүлдүң дайынчылары боттарының серемчилелин күштелдирип, дайынчы белен чоруун улам-на бедик көдүрер, коммунизмни тургузуп турар совет улустуң тайбың күш-ажылын камгалаар талазы-биле оныалгаларны моон сошгаар-даа, алдарлыы-биле күүседирлер.

ССРЭ-ниң Агаар Флодунуң Хүнүнге алдар болдурган байырлыг хурал

Дүүн, Кызылдың Гастелло аттыг культура болгаш дыштанылга парыгында Ногаан театрга ССР Эвилелиниң Агаар Флодунуң Хүнүнге алдар болдурган байырлыг хурал болган.

Кежээкиниң 7 шак. Ногаан театрның олуттарын бистиң күүлүг агаар флодувустуң төлээлекчилери, партия, совет органнарның, интеллигенцияның төлээлекчилери долдур олурупканнар.

ССРЭ-ниң Агаар Флодунуң дугайында илеткелди эш Н. Г. Батюков кылган. Илеткелги бистиң алдарлыг совет Агаар Флодувустуң кайгамчыктыг чедишкиннериниң дугайын, ам бистиң ужар-чүүлүвүстүң, ылаңгыя өртемчейже ужудун турар техниказыстың делегейде төөгүлүг чедишкиннериниң дугайын тодаргайлап чугаалаан.

Байырлыг хуралдың төнчүзүнде концерт болган.

ПАРТИЙЖИ АМЫДЫРАЛ

Бүдүрүлгеде коммунистерниң мурнакчы ролю

«Тывакобальтының» руда эргелелинде партия организациязы бодунуң составында 70 ажыг коммунистерни каттыштырган. Ол организация амгы үеде тудугжулар коллективиниң бүгү-ле ажыл-чорудулгазын СЭКП ТК-ның июль Пленумунуң төөгүлүг шиитпирлерин чедиишкиниг күүседиринче, комбинаттың тудуун доозарын дүргедеткеш, ону ажылдап турар бүдүрүлгелерниң санынга болдунар-ла дүрген киирери дээш демиселче угландырып турар.

Коллективтиң мурнунда тургустунган бо харыысалгалыг сорулгаларны чедиишкиниг шиитпирлээри партийжи-организастыг ажылды күштелдиреринден, партияның масса-биле харылзаазын быжыглаарындан, бүгү ажылчыннарның, инженерлерниң, техниктериниң болгаш албан-хаакчыларның чогаадыкчы идепкейин хөгжүдүринден кол хамааржыр.

Партбюро ол бүгү ажылдарны чорударда партбөлүктерге, бүдүрүлгениң мурнакчылары — коммунистерге даянып турар. Комбинатта партияның 7 бөлүктери, оларның 6-зы бүдүрүлге участоктарында тургустунгулаан, ол бөлүктерни дуржулгалыг коммунистер удуртуп турарлар. Тус-тус участоктарда партбөлүктер бүдүрүлге планын күүседири дээш, күш-ажылдың сагылга-чурумун быжыглазары дээш демиселдиң ёзулуг организакчылары болган чорук бүдүрүлгениң ажылынга партийжи контрольду боттандырарынга, ажыглаттынмайн турар курлавырларны илередип, четпестерни чогуур үезинде чайладырынга чугула ужур-дузалыг болуп турар.

Комбинаттың коллективи чеди чылдың ийиги чылының бүдүрүлге онаалдазын хуусаа бетинде күүседир дээш шиитпирлиг демисешкеш, капитал тудугнуң чартык чыл планын июнь 15-те күүсеткен. Бүдүрүлге талазы-биле бедик көргүзүглерни чедип ап, күш-ажылды эки организастааш, коллектив тудуг бүдүрүлгелериниң социалистиг чарыжынга бирги черни ийи удаа ээлеп, СЭКП обкомунуң болгаш облкүүскомнуң шилчиир Кызыл тугун хевээр кадагалап турар.

«Тудугжунуң хүнүнге» коллектив база-ла чедиишкиниг ужуражып, капитал тудугнуң ниити планын чеди айларда 123,8, тудуг-эптелге ажылының — 108,3, дериглелдиң— 125. чуртталга шөлүн ажыглалга киирериниң — 111,4 хуу күүсеткилээн.

Участоктарда, цехтерде, бригадаларда ажылдап турар коммунистер— социалистиг чарыштың мурнакчылары. Чижээ, бирги чартык чылдың социалистиг чарыжының тиилекчизи болган даг-капитал цегин коммунист М. Меркулов удуртуп турар. Ол цехте коммунистер мастер И. Титоо, ажылчыннар И. Шыырап, В. Стрельников олар бүдүрүлге онаалдаларын ай санында ажыр күүседип, өске ажылчыннарга мурнакчы үлегер-чижээн көргүзүп келгеннер.

Комбинатта коммунистиг күш-ажыл бригадазын аныяк коммунист О. Сиямбиль; ол бедик атты чедип алыры дээш демисежип турар бригаларны коммунистер В. Кунга, П. Мартыненко олар удуртуп турарлар. Үстүнде бригадалар бүдүрүлге планнарын үргүлчү 150—200 хуу күүседип келген. Коммунистер И. Шожут, Ч. Ак-оол, В. Зайченко, А. Горбунов, А. Макаров болгаш өскелер-даа боттарының ак-сеткилдиг күш-ажылы-биле болгаш төлептиг аажы-чаңы-биле коллективте алларны болгаш хүндүткелди чедип ап турарлар.

Ынчангаш чеди айларның түннелдери болза комбинаттың мурнунда тургустунган сорулгаларны боттандырар дээш партия организациязының, коллективтиң чамдык ажылдарны кылганын херечилээн. Оон-биле кады чедиишкинге оожургап болбас деп партия бисти өөредип турар.

Бүдүрүлгеге организакчы болгаш идей-политиктиг ажылдың деннелин бедидип тургаш, күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн үргүлчү бедиринче, чеди чылдың ийиги чылының онаалдаларын хуусаа бетинде чедиишкиниг күүседиринче массаның күжүн улам-на сырый организастаар ужурлуг бис.

Ф. КЛЕНОВ,
«Тывакобальт» комбинатта парторганизация секретары.

Конкурстуң түннелдери

Облпотребсоюзтуң баштаар чери түленди дүктү бо чылын чыып, күрүнеге садар талазы-биле конкурсту областа чарлаан. Ол конкурстуң түннелдерин ап көөрге, бо чылын түленди дүктү 1959 чылдагызындан 4 тонна хөйү чыып, күрүнеге саткан.

Ындыг болза-даа улус ажылагыйының бир чугула чиг-зди— түленди дүктү чыып, күрүнеге садар талазы-биле ажыл бистиң областа чогуур деннелге чедир организастаттынмааны конкурстуң түннелинден илерзэн.

Ол чугула болгаш ажыктыг ажылды чамдык колхозтарның баштаар черлери хереже албайн турар. Түленди дүктүң чыылдазын колхозтарның саң-хөө планынга киириштиргеш, малдың баш санын барымдаалап онаалга ёзугаар чоруткан турар ужурлуг турбуже, ол ажылды колхозчулар организас чок, анаа-ла таварылга бооп чорудуп турары кончуг шын эвес. Бистиң областың колхозтарынга ол ажылды чөп организастаар болза сезон дургузунда саанчы бүрүзү бодунга быжыглаан инектерден-не 40—50 кг түленди дүктү чыып ап болур аргалар бүрүн бар.

Конкурстуң түннелинде түленди дүктү чыып, күрүнеге садар талазы-биле бирги черни Каа-Хем районда «Тере-Хөл» колхозтуң эш М. Күнчүүге удурткан бригадазынга тывыскан, ийиги черни Өвүр районнуң колхозтарынга тывыскан.

Түленди дүктү чыып, күрүнеге садарын областың бүгү колхозтарынга келир чылын организастыг чорудары чугула.

И. ТОРЖУ.

Библиотека ажылдакчызы

Улуг-Хем районнуң Жданов атты колхозунуң библиотеказында аныяк комсомолчу кыс Лора Чаш-оол ажылдап турар. Ол бодунуң онаашкан ажылынга кызымак болгаш биче сеткилдиг. Библиотекага кире бээрге, оон ишти арыг-силиг, ында бүгү-ле номнарны шевергин делгеп каан. Бо библиотеканың номчукчулары хүн келген тудум-на улам көвүдеп турар. Лора Чаш-оол чүгле библиотекага ажылдаары-биле кызыгаарлаттынмайн, харын сезоннуг ажылдың үелеринде колхозтуң хову турлагларынга барып солунналарын, журналдарның чаа номерлерин аңаа чедирип, солун беседаларны чорудуп турар.

К. САНДЫЙ.

Чонга мактаалдыг

А. Федягин 1958 чылда Кызыл хоорайга киномеханиктер курузуп кончуг эки доосканы. Ол ам «Тиилелге» совхозта көдээ клубта киномеханиктеп ажылдап турар. Бөгүнге чедир ол-ла черинде ажылдавышаан. Ол ам Танды районунда эки ажылдыг киномеханиктериниң бирээзи.

Эш Федягин чоннуң негелдезин хандырып. кино көргүзүүн дыка эки-житкен. Ол кинону чүгле суурга көргүзер эвес, а сиген, тараа шөлдеринде ажылдап турар ажылчыннарга, малчыннарга доктаамал көргүзүп турар.

Бо чылдың бирги чартында чонга кино көргүзер планын ол 150 хуу күүсеткен. Оон эки ажылын чон мактап турар болгаш СЭКП райкомунуң база райкүүскомнуң хүндүлел бижии-биле шаннаан.

Х. САРЫГ-ООЛ.

Чөптүг чугаалажыышкын

Суглаан ийи хереже кижи суглуг кочалдарын черде тургузуп каан чугаалашкан олурлар.

— Дыка-ла ырак черден суглаар улус-тур бис ийин. Ырак черден суг көдүрерге холдар шылай бээр боор чүве-дир—деп, углады бергени чугаалай-дыр.

— Бистиң бажыңывыстың суглаар чери мырыңай дыка ырак болгай. Ырактан суглаар бажыннар чоогунга кудуктуг болза магалыг чүведир ийин. Чоннуң негелдезин ёзугаар бистиң көдээ Совет 1958 чылда-ла аазаашкын кылган чүве дээр чораан. Көдээ Советтиң кастырган кудуу кайыл ам ынчаш, күруг аазаашкын болганы ол-дур ийин—деп. шала аныяа хомудап чугаалай-дыр.

Болар ийниң бо чугаалажыышкыны чөптүг болгаш шын. Чаа-Хөл районнуң Ак-Туруг суурнуң чурттакчы чону суурнуң ырак баарында шыкта үнүп чыдар кара суг бажындан барып суглап ап турарлар. Ол дээрге суурнуң эң кыдыында бажыннардан 2 километр ырак черде. Суурнуң ортузунда школаның кудуу бар. Моон мурнунда ол кудук чонга улуг ажыктыг турган. Школа ам боттарының кудуун тускай бажын иштинге тургузуп алган. Ынчангаш чурттакчы чон оон суглавас апарган.

Чоннуң амыдырал негелделерин хандырарынче сагыш салып, Ленин атты колхозтуң төву Ак-Туруг суурга кулук кастырар дугайында хемчег алыры ында көдээ Совет даргазы эш М. Данзырыңдан негеттинип турар.

Д. МААДЫР-ООЛ.

УРУГЛАР ЯСЛИЗИ

Колхозувустуң уруглар яслизинде эш Ч. Ооржакка удуртканы 6 кижи бар. Олар бичии чаштарны бүгү тала-биле кижизидип, кызымак ажылдап турарлар. Чижээ, кижизидикчилер Ондар Көк, Монгуш Өдекпен, Ондар Бадаң олар боттарының хереженин мастерлери. Поварлар Монгуш Көккүр, Ондар Серээ бичии уруглларга амданныг чаагай чемнерни белеткеп, оларны чогуур үезинде чемгерип турар. База Монгуш Амырбит уруглларның кан-кадык, культурлуг өзүлдези дээш, улуг кичээнгейни салып, оларның ак чооргаларын, идик-левин арыг кылдыр чуп берип турар.

О. МАСПАЙ-ООЛ,
Чөөн-Хемчик район,
«Хорум-Даг» колхоз.

Комсомолчу Владимир Пооль бир ай бурунгаар Совет Армиянын хүрээлениниң бодунуң төрээн совхозу «Межегейге» чанып келген. «Межегей» совхозтуң ажыл-ишчилери ону өөрүшкүлүг уткуп алгаш, ол солдат чораан комсомолчуну эң хаарысалгалыг участокка тургускан. Чүл дизе, ол «ДТ—28» деп чаа трактор-биле сиген кезин кирипкен. Шериг албанынга турган үезинде бодунуң ынакшылдыг ажылын чоктап турган комсомолчу Владимир Пооль тура-соруктуг ажылдааш, хүн бүрүде ээлчег онаалдазын 1,5—2 катап ажыр күүседип турар.

Чурукта: комсомолчу Владимир Пооль.

Фото **В. Чапайкиниң.**

Мурнакчы дуржулганы калбартыр

Рязань областың партия организациязының дуржулгазын ажыглавышаан, көдээге организакчы болгаш политиктиг кижизидилге ажылын калбартыр талазы-биле Чаа-Хөл районнуң партия организациязы чамдык хемчегларни ап чорудуп турар. Рязаньчыларның дуржулгазын калбартыр талазы-биле айтырыгны СЭКП райкомунуң калбак пленумунга чугаалашкаш, тодаргай хемчегларни ажылдап кылган.

Ниитиниң малын өстүрер. оон продуктулуун бедидер хемчеглер дугайында айтырыгны районнуң мурнакчы малчыннарының чөвүлел куралынга база чугаалашкан. «Район оларга чоргаарланып турар» деп аттың аданга мурнакчыларның фото-чуруктарын, 1960 чылда районнуң ажыл-агый сорулгаларын болгаш чедиишкиннерин көргүскен делгелгени организастаан.

Мурнакчы дуржулганы нептередир сорулга-биле Ленин атты колхозтуң хойжузу эш Ш. Шактар-ооллуң, «Найырал» колхозтуң саанчызы эш А. Хуурактың илеткелдерин СЭКП райкомунуң пленумунга дыңнаан. Аңаа мурнакчы малчыннар, көдээ ажыл-агыйның тускай эртемниглери боттарының ажылының дуржулгазын база солушканнар. Мындыг ажылышке холбашкан хуралдарны колхозтарга, мал фермаларынга база организастап турар.

Көдээ ажыл-агый бүдүрүлгелериниң дуржулгазын, мурнакчы кижилерниң үлегерин калбартырынче угланган чамдык хемчегларни база чорудуп турар. Чижээ, Социалистиг Күш-ажылдың Маадыры эш О. Лопсанчаптың аалынга бөлүк малчыннар барып, оон ажылы-биле танышып чораан. Ол ышкаш колхозтарның сүт-бараан фермаларының эргелекчилери. чамдык саанчылар Чөөн-Хемчик районнуң «Искра» колхозунуң бүдүрүлгелериниге база экскурсиялап чораан.

Колхозтарда болгаш бүдүрүлге черлеринде парторганизация секретарьларының, хереженнер чөвүлелдериниң даргаларының болгаш агитаторларның семинарларын, дуржулга солчурунуң хуралдарын база организастап турар. Социалистиг чарышты калбартыр, алган хүлээлгелериниң күүселдезин организастаар хемчеглерни доктаамал чорудуп турар. Районда эки ажылдыг фермага азы бригадага, дээре ажылдыг саанчыга, кадарчыга азы механизаторга тыпсыр вымпельдер болгаш шилчиир кызыл тук тургустунган, ол дээш демисел улам калбарып турар.

Партия, совет активтиг көдээ ажыл-агый экономиказын болгаш мурнакчыларның дуржулгазын өөрениринге дуза кылдыр СЭКП райкому «Бурунгаар» колхозка болгаш СТС-ке экономиктиг семинарны 2 удаа организастаан. Район төвүнге хана солун редакторларының, агитпункт эргелекчилериниң семинарын база эрттирген. Ол ышкаш көсү агитацияны улам калбартып, лекциялары, допчу илеткелдерни чурттун, областың болгаш районнуң амыдырал-ынга холбаштыр чорудуп турар.

Партийжи-организастыг болгаш масса-политиктиг ажылдың түннелинде район бирги чартык чылда күрүнеге эът садар хүлээлгезин 123 хуу, дүктү—109,3 хуу, сүттү—99 хуу күүсеткен. Бо талазы-биле дээре көргүзүглерлиг ажыл-агыйларны демдеглеп болур. Чижээ, Ленин атты колхоз күрүнеге эът, дүк, сүт садарының талазы-биле чартык чылда хүлээлгезин ыракта ажыр күүсеткен. Мал ажылының продуктуларын бүдүрерин көвүдеринге «Найырал» колхозтуң көргүзүглери багай эвес, эрткен чылдыңдан ээлээн бедээн.

Районда мурнакчыларның хүрээлени улам калбарып турар. Чижээ, чурт инектериниң бирээзинден-не чартык чылда 875 кг сүттү сагган «Найыралдың» Д. Чечек, «Бурунгаарның» О. Орустаар, Ленин атты колхозтуң М. Анай-оол болгаш хой бүрүзүнден 2,5—3 кг дүктү кыргып алган «Бурунгаарның» эш Чалбаа, «Найыралдың» эш Дизигир, Ленин атты колхозтуң эш Даржаа база оон-даа өскелерни айтып болур.

Моон-биле кады социалистиг чарышты калбартып. мурнакчыларның дуржулгазын нептередир талазы-биле бистиң ажылывыста четпестерни база айтыр херек. Районнуң колхозтары мал ажылының продуктуларын бүдүрериниң чартык чыл планын чедир күүсетпээн. Ол болза малдың уксазын экижидер, продуктулуун бедидер талазы-биле хемчеглерни кошкаан херечилеп турар. Чайгы мал семиртилгези, ниитиниң малынга чем белеткели багай чоруп турар.

Илерээн четпестерни дарый чайладыры чугула. Амгы кол кичээнгейни дүктү ажаап алыышкынынче, көдээ ажыл-агый продуктуларын күрүнеге белеткээринче угландырар. Партия, совет, көдээ ажыл-агый органнары социалистиг чарышты хүн бүрү удуртур, алган хүлээлгелериниң чедиишкиниг күүселдезин организастаар.

М. ДАЛАА.

Кызырылган ажыл хүнүнче шилчииринiң белеткели

Ажыл хүнүн кызырып тургаш, партияның болгаш чазактың ажылчы чоннарының амыдыралының байдалын улам экижидеринче угланган хемчеглерин областың бүдүрүлгелери боттандырып эгелээн.

РСФСР-ниң Культура министерствозунуң дужаалын ёзугаар областың типографиязы чеди шактыг ажыл хүнүнче 4-кү кварталда шилчип кирер ужурлуг. Бо чугула шилчилгеге белеткел ажылдарын чорудуп турда баштай чамдык бергелер тургулаан. Ажылдың дуржулгазын солчуп болур полиграфтыг өске бүдүрүлге чери области чок чүве болганда, бүгү үүлдерни боттарывыстың күжүвүс-биле кылып эгелээн бис.

Бо ажылга хамыктың мурнунда ажылчын бүрүзүнүң боттарын киириштирери чугула турган, ынчангаш ажылга үрей кылыышкынны болдурбазынче, дериглелдерни сайзыраңгайжыдарынче угланган саналдарны бижип берип болур кылдыр айтырыгларлыг хуудустарны парлааш, оларга тарадып бердивис.

Мындыг арга-биле ажылчыннардан чүс ажыг янзы-бүрү боттуг саналдар болгаш сүмелер алдынган. Шилчилгениң белеткелин чорудар комиссия оларга үндезилээш, тодаргай планны чогаадып кылган болгаш бүгү ажылчыннарның ниити хуралынга чугаалаштырган. «Д-2» маркалыг парлаар, «Виктория фронт» деп өрүүр, удазын-биле дептерлээр болгаш өске-даа бедик бүдүрүкчүлүг чаа машиналарны ажылдадып киирери ол планда көрдүнген.

Чаа дериглер эргилерин кызып үндүрүп турар. Өрүүр цехтиң болгаш парлакчыларының боттарының-даа база цехтер начальниктериниң, мастерлериниң-даа буруузу-биле машиналарын, а ол ышкаш ажылчыннарының аңаа турар чоруун кызырарының аргаларын айыткан элээн хөй чугула саналдарны ажылчыннар киргеннер.

Чаа техниканы шиңгээдип алырын боттандырарда бүдүрүлге шөлүн калбартыры негеттинер. Ам коллектив парлаар цехтиң тудуун кылып эгелээн. Оон күсели-биле өрүүр болгаш дептерлээр цехтерни калбартыры билдингир. Ынчангаш күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн бедидерин, бүдүрер продукциянын шынарын экижидерин болгаш ажылчыннарның кадыкшылынга улам-на таарымчалыг байдалдарны тургузарын коллектив шиитпирлеп алган.

В. МАГЕРЯ.

Казах ССР. Чурттуң иштинде эң улуг кылдыр санаттынып турар Джеказганның даг-металлургия комбинадының № 55 чес рудазының шахтазының тудуунда ажылдап турар Иван Шевчуктуң коммунистиг күш-ажыл бригадазы күш-ажылында көстүп көрбээн чедиишкиннерни чедип алган. Чүгле июнь айның дургузунда казыкчылар 6,8 метр доора дурттуг 104,2 метр дурттуг черже ханылап киргеннер. Ол дээрге, кадыг каттарлыг черлерге казып эрттериниң талазы-биле бүгү-эвилелдиң рекорду болган.

Чурукта: Иван Шевчуктуң бригадазының ажылчыннары шахтаже киреринин мурнуу чарыында. Солагай талаадан (бирги одуругда) И. Бершадский, В. Юрчишин, А. Симонов, П. Никонков; ийиги одуругда—Н. Григорик, И. Журавлев, П. Мордважик; үшкү одуругда—Н. В. Васильева, А. Трофимов.

Фото П. Кудряшованыы. СЭТА-ның фотохрониказы.

Чеди чылдың улуг тудуунда

СЭКП ТК-ның июль Пленумунуң төөгүлүг шиитпирлерин амыдыралга боттандырар дээш «Тыва даг-дүгү» комбинаттың тудуг эргелелиниң ажылчыннары, инженер-техниктиг ажылдакчылары боттарынга алган социалистиг хүлээлгелерин багай эвес күүседип турарлар.

Тудуг базаларын тургузар талазы-биле чеди айларның тудуг планы 153 хуу күүсеттинген. 50 машина кирер чаа гаражты ажыглалга киргген. Бетон заводунуң, механика мастерскаязының болгаш тудуг базазының көтёлүнүң тудуу доозулган.

Эш Самбууга удурткан аныяктар бригадазы механика мастерскаязын август 14-те доозар деп хүлээлге алгаш, сөзүн ээлеп, августуң 6-да доосканы. Ол бригаданың кежигүннери Канчыыр Кувискаал, Монгуш Шелбек. Донгак Зоя олар хүн бүрүде нормаларын 110 хуудан өрү күүседип келгеннер.

Ак-Довурак суурда 16 квартиралыг ийи каът бажыңның тудуунда ажылдап турар эш Саая Белекке удурткан бригада июль айның планын 157 хуу күүседип, совет тудугларның чанчыл болган байырлалынга—Тудугжунуң хүнүнге белек кылдыр 16 квартиралыг ол бажыңның кол тудуун кылып доосканы. Оон кожазында турар бригадаларның дыка хожудангай ажылдап келгенин демдеглээр херек.

Эш Саая Белекке удурткан бригаданың бо чедиишкиннериниң үндезини чүдел? Хамыктың мурнунда тудугжуларның күш-ажылын дээре организастаанында. Ажылдын хожудаар таварылга ол бригадада чок, күш-ажылдың сагылга-чурумун бедик деннелге тургускан. Бригаданың кежигүннери бот-боттарынга дузалажып, эш-найыралдыг ажылдап турарлар.

ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиуму бо чылдың май 28-те «Күш-ажылчы эрес-маадырлыг чорук дээн» деп медаль-биле комбинатта коммунистиг күш-ажыл бригадазының бригадири Монгуш Кодур-оолду шаннаан. Оон бригадазы 280 олуттуг ийи каът даш школаның ханаларының тудуун болгаш кырын дуглаарын август 13-ке чедир бүрүн доосканы. Ол бригада июль айның планын 109 хуу күүсеткен.

Ажыл нормазын ай бүрүзүнде 180 хуу чедир күүседип турар Валентин Ошаров, Александр Песнов, Монгуш Алдын-оол, Сергей Сарыг-оол ышкаш мурнакчы ажылчыннарның саны тудуг эргелелиниң бүдүрүлгелеринде улам көвүдеп турар.

Чыргакыда ыяш белеткээр участок (начальниги эш Чижик) чартык чылда планын 118 хуу күүсеткен. Хүлээлгезин ак-сеткилдиг күүседип, кызымаккай ажылдап турар туйбу заводунуң директору эш Хомяковту, дузалаар бүдүрүлге комбинадының директору эш Бурыкинни. чуртталга-коммунал килдизиниң эргелекчизи эш Полуэктовту демдеглээри чугула.

Кылдынган чүүлдер-биле чергелештир, «Тыва даг-дүгү» комбинаттың тудуг эргелелиниң ажылында улуг четпестер бар. Ол дугайын СЭКП обкомунуң чоокта чаа болуп эрткен пленумунга кончуг шын демдеглээн.

1960 чылдың баштайгы чартында бүдүрүлге планын комбинат ниитизи-биле үскен. Даг-дүгү болбаазырадыр фабриканың тудуунга бо чылын 8 миллион рубльди чарыгдаары көрдүнген. Ындыг турбуже, бөгүнге чедир чаңгыс-даа рубльди ажыглаваан. Бар техниканы, механизмнерни эң чавыс бүдүрүкчүлүг ажыглап келген. Күш-ажылдың сагылга-чуруму чамдык тудуг участоктарында амдаа чавыс, ажылга озалдап кээр, ажыл хүнү үзер таварылгалар амдаа узуткаттынмаан. Тудуг эргелелиниң ажылчыннарының, инженер-техниктиг ажылдакчыларының мурнунда кол сорулга болза, «Тыва даг-дүгү» комбинаттың тудуунуң бирги ээлчээн 1961 чылда доозары болур. Ол сорулганы боттандырар төлээде, хамыктың мурнунда бүдүрүлге базазының тудугларын (даг-дүгү болбаазырадыр фабриканы, бус-биле ажылдаар электростанцияны, бетон заводун) дүрген тудар, ажыглалга киирер ужурлуг бис.

Ындыг болза-даа тудуг эргелели (начальниги эш Серов, кол инженер эш Янкович) бо айтырыгларны чедиишкиниг шиитпирлээрин ораалдашпайн келген. Оон түннелинде бүдүрүлге базазының кол-кол тудуглары хожудап турар. Тус черниң тудуг материалдары-биле (чугай, элезин, ыяш, туйбу) тудуг участоктарын четпес хандырып турар. Цемент, кадаг үзүктели бээрге ажылчыннар бир, ийи хүннерде кол ажылын соксаткаш, аар-саар үүрмек ажылдарны кылыр ужурга таваржып турган.

Бүдүрүлге черинiң ажыл-чорудулгазында бар четпестерни чайладыр талазы-биле партия организациязы чамдык хемчеглерни ап келген. Четпестерни чайладыр дугайын коммунистерниң, комсомолчуларның хуралдарынга чугаалажып көрген.

Амгы үеде партия организациязы кол кичээнгейни ажылчыннар ортузунга масса-политиктиг, организакчы ажылды күштелдиреринче угландырып турар.

Т. ТАЛГАНЧИК,
комбинатта партбюронуң секретары.

65 мун туйбу

Барыын-Хемчик районнуң «Большевик» көдээ ажыл-агый артелиниң хереженнерден тургустунган 30 кижи составтыг туйбу бүдүрер тускай звенозу Тудугжунуң хүнүнге белек кылдыр 65 мун туйбуну бүдүрген.

Колхозта школаның, культура-албан черлериниң болгаш чамдык чуртталга бажыңнарының печкалары ол чаа бүдүрген туйбулар-биле кылдынып турар. Туйбу кылыкчылары О. Такара хүнде 500 туйбуну кылыр нормалыг тургаш 800-ту, а С. Серенмаа — 650-ни кылып турганнар. Ынчангаш олар чарыштың мурнакчылары болган.

О. ӨКТЕК-ООЛ.

ОБЛАСТЫҢ ШКОЛАЛАРЫНДА

Өөредилге чылынга белен

«Чодураа» колхозта чеди чыл школазы (директору өш Санчат-оол) чаа өөредилге чылынга белеткелди баш удур эки организастаанының түннелинде август 1-де септелгени доскан. Школаның, интернаттың, столоваяның болгаш чунар бажыңның септелгелерин бүрүн дооскаш чугайлап, шалаларын, сонгаларын будуп-дозулаан, рамаларны шилдеп, сонгаларга наличниктерни кылгаш будуп дооскан. Школаны дескиндир шевергин херим-ыжаанны кылгаш, ногаарартыр будаан.

Класстар иштинің дериг-херекселдери: парталар, сандайлар, столдар болгаш самбыралар четчири-биле септеттинген болгаш кылдынган, оларны таарымчалыг будуктар-биле будаан.

40 уруглар чурттаар чаа интернаттың тудуу доозулган, ооң штукатуразын, печкаларын болгаш үүрмек кылыгларын август 15-те бүрүн дооскаш ажыглалга кирерин көрүп турар. Интернат тудуунга колхоз баштаар чери 4 шилиндек бызанчыларны быжыглаан. Ногаа болгаш картофель шыгжаар бичии оңгарны улгаттырган, ооң иштинде печка кылдынган. Аъш-чем склалының чунар бажыңның крышаларын кылган. Чаа өөредилге чылынга хереглеттинер 1200 кубометр одаар ыяш школа чанында бүрүн дажыттынган.

Школа септелгезинге школаның ажылчыннары болгаш башкылары эки киришкен. Оларның иштинден Чула, Сувандин, Чымдаан башкылар Адыя, Тере-Бижи, Седипаа, Маны болгаш өскелер-даа эки киришкен. Школаның үстүкү класстарының өөреникчилери одаар ыяш, элезин-довурак сөөргүлгезинге, одаар ыяш дажыырынга киржип, төрээн школазының септелгезинге эки дузалашканнар.

Колхоз баштаар чери школага бир «ГАЗ-51» деп автомашинаны септелгениң эгезинде-ле школага бызыглап берген, ынчангаш школаның бүгү ыяжының сөөртүлгезинге эрткен чылдар ышкаш саадалгалыг чоруктарны болдурбаан.

Д. ДАВАА.

Тес-Хем район.

Арткан ажылдарны саадатпас

Чааты чеди чыл школазы чаа, 1960 — 1961 өөредилге чылынга белеткелди багай эвес чоруткан. Чүл дээрге, кыштады одазарынга четчир докпак ыяш школа хериминиң иштинде бүрүн дүжүртүнген. Школаның бүгү класстары чугайлаттынган болгаш дозулаттынган.

Чайгы септелгениң үезинде база бир улуг ажыл кылдынган. Школаның ыяштан кылган тавдан солуп, ону даш фундамент-биле бо чылын солаан. Ол ышкаш школа девискээри ногаанчыттынган болгаш чаагайжыттынган. Ынчаарга школаның бүгү делгелгезинге колхозчу хөрөөженнериң киржилгези улуг болганын демдеглезе чогуур.

Үстүнде чедишкиннер-биле холбаштыр школаны өөредилге чылынга белеткээринде четпестер ам-даа бар. Чүл дээрге, күш-ажыл кичээлдери эрттирер чазанылга мастерскаязының септелгези мынчага дээр кылдынмаан, харын ол мастерскааны склад кылдыр ажыглап турар. Ол ышкаш школа бо чылын электрини киирип алыры-биле моторну алган, ынчанмыже ооң дериглезин мынчага дээр эгелевээн.

Арткан ажылдарны доозарынга школаның ажылчыннарының, ада-иелериң күжүн организастаары негеттинип турар. Бир эвес бар күштү, бар аргаларны чөп ажыглаар болза, школаның бүгү бажың-балгаттарын өөредилге чылынын эгезинге бүрүн белеткеп алырынга үе ам-даа четчир.

Д. ЧАМЗЫРЫН.

Улуг-Хем район.

Школалар септелгези

Чаа өөредилге чылы эгелээри билек Хорум-Даг ортумак школазы 8 чылдыг кылдыр эде тургустунар. Ынчангаш башкы О. Сандүүнүң удуртулгазы-биле чайгы үеде чамдык үүлдерни аңаа эде кылып, септелгени организастыг чоруткан. Башкылар чурттаар 4 өрээл бажыңның печкаларын септеп, чугайлаш, шалазын дозулап белеткээн база интернаттың 5 өрээлин чугайлап, шалазын будаан, 6 печканың септелгезин доозуп, бир чаа печканы немей туткан.

Мурнунда башкылар чурттап турган 8 өрээл бажыңны өөреникчилер чемненир столовая кылдыр тургускан. Ол ышкаш чунар бажыңның пеликазын эде тудуп чугайлап, бүрүн ажыглалга киирген. Мурнундагы столоваяны ам өөредилге мастерскаязы кылдыр эде кылып турар.

Школаның септелгезин чогуур өйнаанда доозар дээш бистиң коллектививүженишкинниг ажылдап турар. Ылангыя школа шугумунга 10 ажыг чылдарның дургузунда ажылдап келген М. Сенди, О. Чудур олар кызымаккай ажылдааннар.

М. ДОРЛАЙ-ООЛ.

Чөөн-Хемчик район.

* * *

Баян-Кол школазының ажылчыннары, ада-иелери септелгени эрте доозарынга идепкейлиг киришкеннер. Олар школаның, интернаттың, столоваяның, чунар бажыңның өрээлдерин бүрүн штукатурлап, ам кылайты дозулап, чугайлааннар. Мидыг арыг-силиг көрүштүг өөренир класстарга, чурттаар өрээлдерге кире бээрге кижиниң сеткили чыраш кыныр. Ажылчыннар ол ышкаш школада парталарны, столдарны будуп-дозулааннар.

Школа септелгезин хуусаазында шынарлыг доозарынга Агапья, Эмма Путинцева угбашкылар, Уйнуккай болгаш өскелер-даа идепкейлиг киришкеннер.

Б. БАГЫТ-ООЛ.

Улуг-Хем район.

Баштайгы чылдың түннелдери

Коммунизм тургузуушкунун калбартырының үезинде «Школаның амыдырал-биле харылзаазын быжыглаар болгаш ССРЭ-де улус өөредилгезинің системазын улам ыңай сайзырангайжыдар дугайында» Хоойлуну амыдыралга боттандырарда сес чылдың школалары онза ужур-дузалыг бооп турар, чуге дээрге ол школалар ниити ортумак эртем чедип алырының айтырыын боттандырарынга кол рольдуг болгай. Совет школаның шак ол чаа хевири уткашынарының-даа, школачыларны эртем-сургуулга өөредир арга-методтарының-даа талазы-биле мурнундагы турган чеди чыл школаларындан үндезин ылгалып турар. Сес чыл школаларынга чаа өөредилге планы, өөредилгениң эртемнер аайы-биле чаа-чаа программалары, эде кылдынган чаа өөредилге номнары негеттинип келгеН.

Таңды районнуң бүгү школалары өөредилге программазын долузу-биле күүсеткен. Ол дугайын часкы экзаменнериң түннелдери тодаргай көргүскен. Ынчанмыже өрус дыл, тыва дыл болгаш математика эртемнеринге өөреникчилериң колдады багай демдек алыр чоруу ам-даа үргүлчүлевишаан. Ындыг-даа болза бо эртемнерни билдингир, билдилии-биле башкылап турар башкыларлыг чамдык школалар үстүнде эртемнерге өөреникчилериң эки өөредилгезин чедип алганнар. Маңза, хамыктың мурнунда, математикага өөреникчилериң ханы болгаш быжыг билиглерин, ынчангаш ол эртемге өөредилге шынарын 100 хуу кылдыр чедип алган, Балгазын ортумак школазының математика башкызы Маргарита Федоровна Кутакованы, Бай-Хаак ортумак школада Т. В. Васиныны, П. Г. Попованы, Алаак школазында М. Ф. Домареваны база-ла Балгазын ортумак школада А. П. Тырышкина оларны адап болур. Бо башкылар уроктарга өөреникчилериң угаазылал сайыралынче онза кичээнгей салып, көргүзүг болгаш немелде материалдарны уроктарга үргүлчү, системачурумнуг ажыглап турарлар.

Балгазын ортумак школада биология болгаш химия башкызы А. С. Попеляева өөреникчилериң теоретиктиг билиглерин практиктиг билиглер-биле быжыглаарынче улуг кичээнгейни салып турар. Ол башкының уроктарга химиктиг дуржулга кылыры ооң шуут чанчылы болу берген.

Бай-Хаак ортумак школазының үшкү класының башкызы эш Александра Юлиановна Попова өөреникчилерни кижизидериниң болгаш өөредириниң херээн чогаздыкчы ёзубиле көрүп, бодундан хамаарышкан бүгү чүвени кылып турар. Чаа теманы ол-ла урокта өөреникчилер ханы шиңгээдип билип алыр кылдыр Александра Юлиановна уроктарны янзы-бүрү методтар-биле эрттирип, солун-солун көргүзүлге материалдарын ажыглап турар. Уроктуң үешагын шын ажыглаарынче ол башкы чугула кичээнгей салган. Өөренип эрткен материалдарны өөреникчилерден айтырарда чугле 7—8 минута ажыглап, өөреникчилерден ханы уткалыг, дорт харыыны негеп, арткан бүгү үе-шакты чаа материалды ылап тайылбырлап бээринге, ооң соонда өөреникчилериң билип алганын ол-ла урокка кэтап айтырып быжыглаарынга эрттирип турар.

Александра Юлиановна уроктан дашкаар ажылдарны калбартырынче, ол үе-шакты өөреникчилериң ниити билиглерин хайыдырарынга, бойдусту, материалдыг чүвениң бүдүрүкчүлери—бөдүүн ажыл-ишчилериң ажыл-ижин, амыдырал-чуртталгазын билип алырынга холбады ажыглап турар. Ол башкы өөреникчилериң ада-иелериниң бажыңнарынга бо-ла барып, өөредилгезинге кошкак өөреникчилерге үргүлчү дузаны көргүзүп турар. Эш Попова бодунуң улуг дуржулгазын аныяк башкыларга күзелдии-биле дамчыдып берип, харын бодунуң педагогиктиг мергежилин улам бедидеринче кичээнгейни салып турар.

Эрткен өөредилге чылының төнчүзүнде Балгазын, Бай-Хаак ортумак школаларының 8—9 класстарының өөреникчилери бүдүүлге практиказын районнуң колхозтарының, совхозтарының хову бригадаларынга, сүт-бараан фермаларынга эрттиргеннер. Аңаа өөреникчилер көлээниң ажыл-ишчилери-биле кады ажылдап, көдээ ажыл-агыйның практиктиг ажылдарынга күш-ажылчы чанчылдарны шиңгээдип алганнар. Ынчаарга Хову-Аксы школаның өөреникчилери «Тывакобальт» комбинаттың тудуунга ажылдап, будукчунуң болгаш чазаныкчының мергежилдеринге өөренип, ынчангаш бүдүүлгениң бодунга оларга ажык-дузалыг практиканы эрткеннер. Ол-ла школаны дооскан Эрес-оол Оюн, Виктор Чудагашев, Белесов автомобиль чорударының эргезин чедип алган, Хову-Аксы суурда АТК-да ажылдап киргеннер. Ол ышкаш ол школаның сес өөреникчилери үшкү разрядтың штукатуржулары эргени чедип ап, ол улуг тудугда эрестиг ажылдай бергеннер.

Районнуң школалары күш-ажыл уроктарын мастерскаяларга эрттирип, амыдырал-биле сырый холбаштырарын оралдажып келгеннер. Районнуң школаларының хөй нуруузу бот-хандырылгаже шилчээн. Бо чаа, үнелиг эгелээшкинни Бай-Хаак, Элегес, Кочетово суурларның школалары үлегерлиг чорутканнар.

Чаа өөредилге программазын ёзугаар өөреникчилерге ханы болгаш быжыг билиглерни бээринче, ылангыя школаның амыдырал-биле харылзаазын бүгү талалыг быжыглаарынче, өзүп орар салгакчыларны чонунга, совет ниитилелге ажыктыг ажыл-ишке ажылдаарынга эки хандырарынче онза кичээнгей салыры—районнуң школаларының башкыларының чаа өөредилге чылында кол сорулгалары ол болур. Ол сорулгаларны боттандырарда бүгү башкыларга районнуң хөй-ниитизи улуг дузаны көргүзер ужурлуг.

Г. КОСТОЯКОВ,

Таңды районнуң инспектору.

Кызылдың колбаса фабриказында комсомолчу Тамара Анчитаева бүдүүлге черинге үш чыл бурунгаар школа сандайындан чедип келген.

Тамара Анчитаева ам колбаса фабриказының мурнакчы ажылчыннарының бирээзи. Коммунистиг күш-ажылдың шалыпчызы деп бедик атты чедип алыр дээш чарышка киришпишаан, Тамара бо чылдың июльдуң бүдүүлге планын 115 хуу күүсеткен, продукцияның шынарын экижидерин чедип алган.

Чурукта: комсомолчу ажылчын эш Т. Анчитаева.

Фото В. Чапайкинии.

Кичээнгей салза чогуур

Таңды районнуң «Совет Россия» колхозунда малчыннарга солун-сеткүүл тарадыр болгаш фермаларга лекция, беседалар чорудар талазыбиле ажылдар багай организастаттынган. Малчыннарның чагыткан солуннары өй-шаанда келбес, а чамдык номерлер шуут келбейн баар таварылгалар хаая эвес болуп турар. Бо чоруктарның кол чылдагааны болза колхоз баштаар чери малчыннар ортузунга почта тарадыр ажылды чугулага көрбейн, ол ажылды бижик билбес кижилерге дагзып турарындан хамааржыр. Чижээ, сөөлгү үеге чедир почтачының ажылын бүгү колхозчуларга билдингир четпес угаанныг Сувакка даандыргаш, ону кегүдүп, үргүлчү мактап турганы меге эвес.

Малчыннарның чагылгаларын саадатпайн өй-шаанда өөлериңге чедирип, колхозчуларның ортузунга политмассалыг ажылдарны бедик деңнелге организастаарынче колхоз баштаар чери кичээнгей салыры негеттинип турар.

Ч. МААДЫР-ООЛ.

Уттундурган клуб

Бай-Тайга районнуң Сталин аттыг колхозунда көдээ клубтуң ажылы чорувайн турар. Ооң чанында чеде бергеш көөрге сонгаларының шилдери бустугулап калгылаан, чамдык черлерин калбак ыяш-биле дуй каккылап каан. Бо чылын клубтуң септелгези чоруттунмаанны ооң билдингир. Колхоз баштаар чери клубтуң септелгезинге 30 муң рубльди бөөр деп шиитпирлээш, ону ам-даа күүсетпээн. Клубка киноларны үнместээн, кино механиктериниң кайнаар-даа чоруп турары билдинмес.

Х. КАРА-ООЛ.

Каш одуруглар

Улуг-Хем районнуң «СЭКП XX съездизи» колхозунуң ногаа культуралары бо чылын эки үнген. Август 2-ден эгелеп-ле капустаның бир дугаар дүжүдүн ол колхоз ниити чемге ажыглап эгелээн болгаш районнуң садыг четкилеринде киирип эгелээн.

Колхоз бо чылын капустадан безин 59 муң рубль орулганы киирерин планнаан.

Д. Шулуу.

* * *

Чаа-Хөл районнуң Ленин аттыг колхозунда 28 аът күштүг бир хүнде 15—20 кубометр ыяш дилер чаа пилораманың тудуу доозулган.

Август 2-де чаа пилорама бир дугааргы дилген ыяш материалдарын үндүрген.

С. Сотнам.

* * *

Бай-Тайга районнуң «Мурнакчы» колхозунуң эш Балындайга удуртқан штукатуржулар бригадазы Шуй ортумак школазының бажынын эң кыска хуусаада малгаштап, чугайлап дооскан.

Х. Дамба.

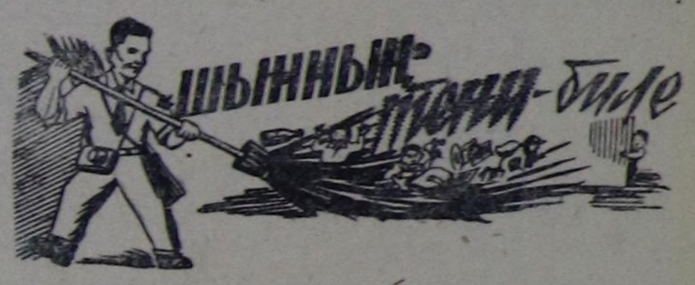

Кээргээр сеткил чок

Бот-бодунга таарыжып, ынакшыышкан кижилер чаңгыс черге өг-бүлени тудуп ажылдаанда амыдырал-чуртталгазы омак-хөглүг, ажыл-ижи бүдүүгүр болуру билдингир-ле болгай.

Он чыл мурнунда Лопсан Очур-Бады биле Диимаа олар өг-бүле тудуп, ажылдаваннар. Тос чыл дургузунда олар эптиг-найыралдыг чурттап, ажыл-амыдыралы эки чоруп келген болгаш чеди уругларлыг апарганнар.

1959 чылда Лопсан Очур-Бады Эрзин районнуң колхозтарының ыракта малчыннарынга дерги садыы кылып чоруп турган, үш уруглуг хойжу Ынаалай Чыслаа-биле харылзажы берген. Ашаанның ынчап өскерли берген дээрзин Диимаа дыннааш, «хөй ажы-төлдүг кижи таанда канчап ынчап баарыл ол» деп бодааш, бүзүревээн. Удаваанда Очур-Бады хөй чыл иштинде кады чурттап келген кадайын чеди уруглары-биле катай каггаш Ынаалай Чыслаага олуруп алган. Ашак апарган, хөй ажы-төлдүг кижи ынчап баар дээрзин Диимаа кажан-даа бодавайн чораан. Ынаалай Чыслаа-биле куда кылып тургаш, аңаа хереглээри-биле садыындан 4 муң рубльди самдыгдаваш, сөөлүнде ону төлеп берген.

Чаа өг-бүле тутканының каш айлары эрткен соонда үш уруглуг Ынаалайны каапкаш чөрүпкен. Оон чоруткаш аныяк уруг Эрекчитмаа Санчатчап-биле өг-бүле туткаш олурупкан.

Чеди уруглуг кадайы ам районнуң Культура бажынында ажылдап турар. Улуг оглу шериг албанында. Хөй чаш ажы-төлдү азырап хепкерери чаңгыс ие кижиге элээн берге болуп турар. Лопсан Бады-Очур каапкаш барган уругларынга бичии-даа дуза чедирбейн турар.

Хөй чыл иштинде кады чурттап келген кадайын, чеди уруун каапкаш барган, совет кижи мөзү-шынарын оскунган, кээргээр, човаар сеткил чок ада Лопсан Бады-Очурнуң үүлгедиин хөй-ниити буруу шаап көөр болгаш аңаа шыңгыы хемчет көргүзер дугайында айтырыгны тургузары негеттинип келген.

А. ОЮН-ООЛ,
К. ӨЛЗЕЙ.

Тайбың дээш демисел—массалар дээш, социализм дээш демисел

Империалистиг дайыннарга удур, тайбың дээш демиселди Коммунистиг партия биле Совет чазак чайгылыш чок чорудуп турар. Улустар аразынга тайбыңдан болгаш найыралдан аңгыда, делегейниң өске принциви социалистиг чурттарда, коммунистерде чок болгаш туруп-даа шыдавас. Ол дээрге марксизм-ленинизмниң идеологиязындан болдунуп, кижини кижи мөлчүүр болгаш бир улус өске улусту дарлаар чорук чок социалистиг тургузугнуң алыс утказы-биле тодаргайлаттынар.

Кижилерни массалыг үзүткаарының база кижи төрелгетенниң тургусканы материал болгаш культура талазы-биле үнелиг үүлдерни үрегдээриниң чепсектери бар болуп турар бистиң үевисте тайбың дээш демисел эң чугула сорулга болуп турар. Акы-дуңма партияларның 1957 чылда чөвүлел хуралдарынга хүлээп алдынган, Москва декларациязында болгаш Тайбыңның манифезинде ол дээрге чырытқыландыр болгаш бүзүредир чугаалаттынган. 1960 чылдың июньде Бухарест чөвүлел хуралының дыңнадыында ол база бадыткаттынган. СЭКП ТК-ның июль Пленуму ол чөвүлел хуралдың түннелдериниң дугайында резолюциязында мынча деп айыткан: «Тайбың дээш демисел коммунистиг шимдээшкинниң бирги чергелиг сорулгазы болуп артарының дугайында Бухарестиге чөвүлел хуралга киришкен коммунистиг болгаш ажылчын партияларның медеглели-биле бодунуң эп-сеткилин бүрүн каттыштырып турарын СЭКП Төп Комитеди илергейлеп турар. «Дайынны ам болдурбайн барып болур, тайбыңны хамгалап ап болур» деп, Тайбыңның манифезиниң чугаалап турар үүлү бистиң хүннеривисте база долу күштүг болуп хевээр артар.

Социализм чурттарының болгаш капитализм чурттарының аразында харылзаа байдалдарны күрүнелер аразынга дайынларның тыптып кедириниң аргазын болдурбас кылдыр ынчалдыр тургузары амгы үениң байдалдарында эргежок чугула деп үвени коммунистер барымдаалап турар.

Бир-ле болза тайбың кожа-хелбээ догуннаашкын, чок-ла болза делегейниң хыдыычы дайыны деп ам айтырыг ынчалдыр туруп турар. Үшкү айтырыг турбайн турар. Изиг дайын кылдыр хуулга бээрин кеззеде кыжаныл турар «соок дайынга» удур, бир эвес ой-шаанда үзе шаппас болза, делегей дайыны кылдыр өзе берш болгу дег үзүн-баазын хевириниң «бичежек», «чер-чер» дайыннарынга удур бистиң партиявыс болгаш Совет чазавыс ынчангаш шиитпирлиг демисежип турар.

Совет Эвилелиниң даштыкы политиказының СЭКП XX болгаш XXI съездилеринге тодаргайлаттынган чиңгине шугуму — ол дээрге кожахелбээ догуннаашкынның политиказы, тайбыңны быжыглаарының, улустар аразының дүшкүүрлүг чоруун кошкадырының болгаш «соок дайынны» үзүткаарының политиказы-дыр.

Тайбыңга ынакшылдыг чурттарга удур капиталистиг чурттар, хамыктың мурнунда, АКШ улам-на чаа өнчүк-чөңгээлиг планнарны дөгеп үндүрүп турарын тайбың дээш демиселинге совет кижилер барымдаалап турары чаягаар-ла билдингир. Империализм дээрге империализм болганда, ооң агрессчи бүдүш-шынары чүгле өскерилбээн эвес, харын кижи төрелгетенге ол улам-на өжээннешкек апарган. Өлүп бар чыдар империалистиг тургузуг ядролуг дайын-биле кижи төрелгетенге кыжаныл турар болган ужурунда, ол онза айыылдыг апарган. Капитализмниң кинчи-бектериниң адырлыг үнген бүгү чурттарны дедир, капиталдың эрге-чагыргазының адаанчеээлдирип киирер дээш кижи төрелгетенниң калчаараан дайынныры — империалистер мурнунга доктаап болгу дег ындыг кемниг херек чок.

Дайын болза империализмниң алыс бүдүүжүнден болдунуп турар деп В. И. Ленинниң тодаратқан үүлү болуушкуннарның бүгү төөгүлүг чорудулгазы-биле бадыткаттынып турар. Ынчаарга амгы делегейде бүгүле үүлдер империалистернің күзээшкиннериндэн болгаш тура-соруундан хамаарышпайн турары база чигзиниг чок. Бөгүн улустар аразының харылзааларының системазы болза империалистернің агрессчи бодалдарын сый шаварының боттуг аргазы бар кылдыр тургустунган.

Дайын дээрге черле чайлаш чок чүве болбайн турар, дайынны ниитилелдің амыдыралындан чок кылып болур деп, бистиң партиявыстың бүзүрели чүде үндезилеттингенил? Бирээде, делегей кырында күштерниң дензигүүрүнүн Совет Эвилелинге болгаш бүгү социалистиг лагерьге ажыктыг кылдыр үндезини-биле өскерилгениде. Ам социалистиг лагерь болза делегей хөгжүлдезиниң чорудулгазын болгаш угланыышкынын тодаргайлап турар кол фактор апарган. Ийиде, капиталистиг чурттарда күштерниң дензигүүрүнүң ажылчын аңгыга, ажылчы чоннарга, тайбынга ынакшылдыг бүгү кижилерге ажыктыг кылдыр өскерилгениде. Делегейниң амгы байдалы дайынны тайбың тиилээн турарының боттуг аргаларын тургузуп турар.

Бистиң хүннеривистиң эң чугула сорулгазы — ол арганы ёзулуг боттуг үүл болдурары ол болур. Тайбыны ала-чаягаарлаашкын-биле хандырып болбас, ону монополистиг капиталдың реаксылыг күштеринге удур кадыг-дошкун демиселге чаалап алыр херек. В. И. Ленинниң чугаалаанны болза: «...Дайынны болгаш тайбыңның айтырыгларынга киржирде улустарга дузалаар ужуртлуг бис». (Чогаалдары, т. 26, арын 220). Улустарга дузалаары — ол дээрге дайынны болдурбас дээш боттарының күштеринге, боттарының аргаларынга бүзүрелди улустарга синниктирери ол болур.

Совет Эвилелиниң даштыкы политиказы дайынны болдурбайн барып болур деп үвени улустарга херек кырынга бүзүредир арганы бээринче угланган. Ынчангаш улустар аңаа бүзүреп-даа турар. Чижээ, 1956 чылда Франция, Англия болгаш Израиль олар Египетче халдай бергенде Совет чазак шиитпирлиг сагындырыг кылдынган бижиктерни агрессорларже чоруткан. Ол бижиктерни улустарга чарлаанының соонда хонук безин эртпээнде-ле дайын сохсай берген. АКШ-тың империалистеринге авантюраже чыгаттырган Турцияның талазындан Сирияже халдаашкынны 1957 чылда Совет Эвилели болдурбайн барган. 1958 чылда Иракче империалистернің халдаашкын кылыр дээнинге Совет Эвилелиниң болгаш социалистиг өске-даа чурттарның кылган шиитпирлиг сагындырыы шаптыктаан. Ол дээрге социализмниң күштериниң тодаргай көргүзүү, дайынны болдурбайн барып болурунуң тодаргай дуржулгазы болган.

Дайынның болгаш тайбыңның айтырыгларынга киржирде улустарга дузалаары — оларның медерелин оттурары, оларның серемчилелин бедидери, империализмниң агрессчи политиказынга удур демиселди организастаары болгаш ол демиселди күштелдирери ол болур.

Совет Эвилелиниң даштыкы политиктиг шиитпирлери империализмни сойгалап илередиринге, империализмниң улуска удур мөзү-шынарын илередиринге идиг берип турар.

Чепсегленишкинни бүгү-ниити болгаш бүрүн дүжүрер дугайында Совет Эвилелиниң саналдары дайынның империалистиг кыпсыкчыларынга улуг күштүг согуушкуннарны таварыштырып турар. Чепсегленишкинни дүжүреринің программазын КНО-га эткен чылдың сентябрьда Совет Эвилели киргеН. Ону боттандырар чорук дайынны чорударының бүгү чепсектерин үзүткаар болгаш оран делегейге бүзүлбас тайбыңны хандырар дээни ол болур. Чепсегленишкинни дүжүрер талазы-биле кандыг-бир боттуг хемчелерни боттандырар дугайын барыын талакы күрүнелер күзевейн турарлар. Чепсегленишкинни дүжүреринің орнунга олар харын чепсегленишкинни дүжүрбейн турган контрольдаар болгаш хынаар дугайында боттарының саналдарын чугаалажып көөр кылдыр он күрүнелерниң Комитединге киргеннер. Ынчангаш олар болза, ССРЭ-ниң болгаш социалистиг өске-даа чурттарның санап турары ышкаш кылдыр чепсегленишкинни делегей контролю-биле дүжүрерин эвес, харын чепсегленишкинге контрольду, тодаргайлап, чогум утказы-биле алырга, разветкА кылыр, шпионнаар чорукту чедип алырын оралдажып турарлар.

Ылаңгыя Совет Эвилели элээн чугула айтырыгларның талазы-биле барыын талакы күрүнелерниң күзеллеринге уткуштур барганда ол-ла дораан ук күрүнелер боттарының саналдарындан ойталап турарының фактызы империалистиг күрүнелерниң политиказын улустарның карактарынга көзүлдүр-ле сойгалап турар. Чижээ, Совет Эвилели ядролуг чепсектиң талазы-биле бодунда артык күштери бар турбужежок, ол чепсекти чедиреринің хереклелерин бирги ээлчегде кызырарынга болгаш үзүткаарынга хамаарыштыр Францияның күзелин бүрүн-биле барымдаалап көрген. Ынчалза-даа Совет Эвилели ядролуг чепсекти чедиреринің хереклелерин үзүткаар дугайында саналды киирген сөөлүнде дораан-на барыын талакы күрүнелер аңаа удур барганнар.

Барыын талакы күрүнелер чепсегленишкинни дүжүрерин чүге, чүнүн ужурунда күзевейн турарыл дээрзин улустар улам хандыр билип эгелеп турарлар. АКШ-тың монополистиг капиталы шериг чагыгларындан аажок хөй кончаалары ап турар. Ооң ужурунда чепсегленишкинге чаа-чаа акша төлевилелдерни улам хөйнү киирерин ол негеп турар. Капиталистиг чурттарда шеригжи партиялар, боттарының чазактарынга улуг салдарны чедирип турар дайынзырак бөлүктер милитаризацияга, хөй санныг армияларны тургузарынга сонуургалдыглар. Монополистиг капитал чепсегленишкинни дүжүреринден ойталааш, күчүлел чокка, чепсегленишкиннің эңдере бүдүүгүшкүнү чокка бодунун туруп шыдавазын көргүзүп турардыр. Ынчаарга социализм болза милитаризм чок турда, армиялар болгаш чепсегленишкиннер чок турда чурттап шыдаар дээрзин бүгү делегейниң улустары улам тодазы-биле билип турар апарган. Ол база-ла билдингир: социализм мөлчүүделге болгаш күчүлелге эвес, улустарны мегелээринге эвес, а ажылчы чоннарның кайы-кайызынга акы-дуңма дузаламчызынга болгаш кады ажылдажылгазынга үндезилеттинген.

Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының Төп Комитединиң, Совет чазактың боттандырып турар даштыкы ленинчи политиказы принципиалчы ээлдек, идепкейлиг, шиитпирлиг политика болур. Ол бодун бүрүнү-биле бадыткаан болгаш аажок улуг эки түннелдерни берип турар. Эш Н. С. Хрущевтуң капиталистиг чурттарже кылган аян-чоруу Совет Эвилелиниң тайбыңга ынакшылдыг даштыкы политиказын болгаш социалистиг тургузуушкуннуң чедишкиннерин тайылбырлаарынга, дайынның империалистиг кыпсыкчыларын сойгалаарынга улуг рольду ойнаан.

Совет Эвилелиниң тайбыңга ынакшылдыг политиказы, ССРЭ-де коммунистиг тургузуушкуннуң болгаш өске-даа акы-дуңма чурттарда социалистиг тургузуушкуннуң чедишкиннери дайынче чүткүлдүг монополистиг капиталга удур демиселге бүгү делегейниң пролетариадының революстуг туруштарын экижидип турар. Ол тайбыңга ынакшылдыг политиканың ачызында бүгү чурттарның улустары тайбың дээш демисел дугайында бодалды социализм, коммунизм-биле чөптүг холбаштырып турарлар. Социализм тиилеп турар черлерде тайбыңның, тайбың кожахелбээ догуннаашкынның идеялары база тиилеп турар.

Капиталистиг чурттарга революцияның чедиштир өзүп быжыгып келири—ол дээрге, нарын чорудулга, массаларны бүзүредирин, революстуг пролетариаттың талазынче оларны чаалап алырын, капиталга удур демиселге оларны организастаарын болгаш сырый каттыштырарын ол

(Төнчүзү 4-кү арында).

Пхеньянга болган шериг парады болгаш ажылчы чоннарның чыскаалы

ПХЕНЬЯН. СЭТА-ның корреспондентизи Б. Кулаевскийниң дамчытканы: боттарының национал байырлалы — Көрейни япон колонизаторлардан Совет Армияның хостаанындан бээр 15 чыл болган оюн Көрей Улус-Демократтыг Республиканың ажылчы чоннары байырлалдыг чыскаалдар-биле демдеглеп эрттирген.

Ол төөгүлүг хүнде—августуң 15-те Пхеньянга шериг парады болгаш ажылчы чоннарның чыскаалы болган. Көрейниң Күш-ажылчы партиязының ТК-зының даргазы, КҮДР-ның министрлер кабинединиң даргазы Ким Ир Сенге баштаткан Көрейниң Күш-ажылчы партиязының болгаш республиканың чазааның удуртукчуларының туруп турганы, хоорайның Төп шөлүнүң мурну-биле найысылалдың 300 мың ажыг чурттакчылары ийи шак дургузунда хөглүг, чаражы колонналар кылдыр чыскаалып эрткен. Марксты, Энгельстиң, Ленинниң, Хрущевтуң, Ким Ир Сеннің чуруктарын чыскаалганнар ап чоруп турган. «Тиилелгелиг марксизм-ленинизм делгерезин!, «Кеезәде болгаш мөнге шагда Совет Эвилели-биле кады бис!», «Совет Эвилелинге баштаткан социализстиг лагерьниң чаңгыс эви болгаш сырый каттыжылгазы делгерезин!», «Көрей-совет найырал он-он мың чыл болдун!», «Көрей улустуң мерген угаанныг баштынчызы—Күш-ажылчы партияга алдар!» дээн лозуннар чыскаалганнарның кырында кинсиип чораан.

Мурнуу Көрейден америк шериглерни үндүрерин чыскаалганнар шыңгыызы-биле негеп, демократия, хосталга болгаш амыдыралчы эргелерни хандырары дээш мурнуу-көрей чурттакчы чоннуң мадырлыг демиселин бодунуң долузу-биле деткип турарын база тайбыңның хөрээ дээш тиилелгеге чедир туржурунга шиитпирлиин илереткеннер.

Кежээ найысылалдың парктарынга болгаш шөлдеринге чоннуң массалыг селгүүстээшкиннери болгулаан. Көрейни хостаанындан бээр 15 чыл болган оюн демдеглээри-биле артилерияның даштаашкыннарын кылган.

Конго улус бодунуң чазааның политиказын изии-биле деткип турар

ЛЕОПОЛЬДВИЛЬ. (СЭТА). Конго Республика берге хүннерни чурттап эртип турар. Бельги болгаш өске-даа тускай эртемниглерни массалыы-биле көжүп үнеринге чедирген. Конгода европейжилерниң ортузунга бельги эрге-чагыргаларның кара өжегеезин тарадып нептереткен хоралаачы политиказы, республиканың эң байлак можузу—Катанганы оон хооруп алыр дээн оралдажыышкыны, Бельгияның Конгога удур ажык агрессиязы—ол бүгү дээрге аныяк республикага материалдыг улуг когаралды чедирген. Элээн каш будүрүлге черлери хагдынганының түннелинде ажыл чок чорук өскен. Чуртта аъш-чем болгаш сан-хөө бергедээшкиннери күштелген.

Бо берге хүннерде конго чазак чуртта байдалды чогумчуларының болгаш ажыл-агыйжы амыдыралды эрге-чагырганың хемчегелерин ап чорудуп турар. Ажыл чоктарының баштайгы бөлүүн ажыл-биле хандырар дугайында чарлалды күш-ажыл министри кылган. Аныяк республиканың улус массаларының идепейжи ажыл-чорудулгазы өзүп турар. Найысылал Леопольдвильде амыдырал чоорту эде турган-дыр. Ол чүгле түрмек эвес, харын-да улуг-улуг будүрүлгелериниң ажыл-чорудулгаларын ажылчы чоннар боттары, даштыкы тускай эртемниглерниң киржилгези чокка катап диригзип эгелээн.

Тергиин улуг бергедээшкиннер турааа-даа, бодунуң хамзарышпас чоруун чедип алырына болгаш чуртка тайбыңны база оожургалды катап турган-дыр. Чуртта аъш-чем болгаш сан-хөө бергедээшкиннери күштелген.

Бо берге хүннерде конго чазак чуртта байдалды чогумчуларының болгаш ажыл-агыйжы амыдыралды эрге-чагырганың хемчегелерин ап чорудуп турар.

КНО-нуң шериглери Катангада чеде берип турар

ПАРИЖ. (СЭТА). Даштыкы агентилелдериниң дыңнадыгларын өзүгаар алырга, август 15-те КНО-нуң Конгода чепсектиг күштериниң составында турар швед шериглериниң дөрт ротазы дөрт самолётка олуруп алгаш, Леопольдвильден Элизабетвильде чеде берген. Ол ышкаш Жадовильче (Катанга) баар оруктап 350 кижи составтыг марокко шериглериниң отряды Элизабетвильге чеде бээр дээрзин ыңда айтып турар.

Ол агентилелдериниң дыңнадыгларындан билдинип турары-биле алырга, Конго Республикадан боттарының шериглерин үндүрер дугайында айтырыгны шиитпирлээрин бельги эрге-чагырганың үзамдыктырын үргүлчүлевишаан. Чижээ, Франс Пресс агентилелиниң айытканы болза, бельги шериглерни Катангадан үндүрерин доосхан турарының хүнүнге хамаарышкан дугуржулга ам-даа чедип алдынмаан дээрзи ылавылаттынган бельги дыңнадыгларын билдинип турар. Бельги эрге-чагырганың биле Конгода КНО-нуң чепсектиг күштериниң командылал черинің аразында чугаалажыышкыннар үргүлчүлеришаан болгаш бельги шериглерни үндүреринге ам-даа элээн каш недела кеттиивер аппар боор дээрзин ук агентилел чери айыткан.

Конгода бельги чепсектиг күштериниң хүрээлениниң халашкан хамаатыларының, оон иштинде бельгилериниң Катанганың айыыл чок чорук шериглериниге шиидип кирип болурунга удурланмайын турарын бельги чазак оон-биле чергелештир медеглээн деп ук агентилел чери айтып турар.

Улусчу Польшаның он алдыгы чазы

Польшаның хосталган хүнүн чыл бүрүде байырлап эрттирбишаан, чедип алдынган түңнелдерни үңнелеп көөрү-биле эрткен орукту база катап сактып турар бис. Хүн бүрүде тургузукчу күш-ажылда ажыллап турар бистер боттанган өскерилгелерни шуптузун хаара тудуп көрүп шыдаавайн турар болгаш харын боттанган өскерилгелер кайы хире өндүр чаагайыл дээрзин безин эскербейн баргылаар бис. Мындыг түүлдерни сагыш-сеткилдиң хайныышкыныны-биле магадап демдеглеп турарывыс хаая эвес болгулаар түве: «Ол комбинат ажыглалга киирттинген, а дүүн чаа-ла оон таваан салып турган ышкаш ийик!», «Кайы хире кайгамчыктыг чаагай магазиннер ажыттынган-дыр, бараанларның ассортиментизиниң элбекшилин кандыг дээр, а мырыкай чоокта чаа-ла оон төлевилелдерин номчуп турганна болгай мен!»

Польшаның Каттышкан Ажылчын партиязының болгаш улусчу эргечагыргазының экономиктиг политиказы бистиң социалистиг тургузуушкунувустуң негелделерин, бөгүнгү болгаш даартагы хүнүүн хереглелдерин барымдаалап турар. Чүгле будүрүкчү күштерни хөгжүдүп база бар будүрүлге күчүлерин дээре ажыглап тургаш, ниитилелдиң кежигүннериниң улам өзүп турар хереглелдерин ам безин элээн долу хандырып турар апарган бис, а келир үеде ол аргалар улам улуу-биле өзер апаар.

Демиселдиң болгаш күш-ажылдың он алды чылдары улуг тиилелгелерни берген. Дайын мурнундагы үеде Польшаның үлетпүр продукциязы чурттакчы чоннуң санына онааштыр алырга, Барыын Европаның экономика талазы-биле сайзырангай чурттарының бир чурттакчызынга онаажып турган санының чүгле 15—20 хуузу болуп турган. А ам бистин чуртувустуң бир чурттакчызынга онаажыр үлетпүр продукциязы Великобританияның, Францияның, ГФР-ниң болгаш Италияның ниити ортумак деңнелиниң 55—60 хуузу болуп турар. Польшада, 1937 чылбиле деңнээрге, 1959 чылда кан будүрүлгезин кижи бүрүзүнге онааштыр алырга 42-ден 220 килограмм, электроэнергияныы—106-дан 902 киловатт-шак, төвеи-саазын пөстернии —9,5-тен 22,5 метр, чигирнии—14,7-ден 30,6 килограмм, эъттии—24-тен 52 килограмм чедир өскен.

Польшаның хөй-хөй булуңнарында улуг-улуг заводтар тургустунуп, бистиң чуртувустуң эрги хевир-шырайын өскертип турар. Олардың аразында В. И. Ленин аттыг комбинат, шынарлыг кацнарны будурер «Варшава» завод, Берут аттыг комбинат, «Явожно-II» деп электростанция, Вежбицада цемент заводу, Легницада чес-хола эзилдирер комбинат ышкаш ыңдыг улуг будүрүлгелер бар. Европада база бир энрының түдүү база калбарып турар.

Мали Федерациязының хамаарышпас чоруун чарлаанынга. ЧУРУКТА—Бамако хоорайга байырлалдыг чыскаалдың киржикчилери.

СЭТА-ның фотохрониказы.

Улус эне́ргетика комбинадын Польшаның барыын талазында Туршова хоорайда тудуп турар. Висларда күүр будүрер талазы-биле комбинаттың, Глогов районда чес-хола комбинадының тудуу эгелээн.

Польша хожудангай, көдээ ажылагыйлыг чурт турганындан үлетпүркөдээ ажыл-агыйлыг чурт болу берген. Чурттуң индустриализациязы бистиң партиябыстың политиказының, миллион-миллион кижилерниң күш-ажылының, Польшаның социалистиг лагерьге бактаап турарының, Совет Эвилели-биле болгаш социализмниң өске-даа чурттары-биле бисти холбаштырып турар ақы-дүмалышкы харылзааларның ачызында боттанган.

Көдээ база-ла чаарттынып өскерлип турар. Дайын мурнундагы үеби-ле деңнээрге, көдээ ажыл-агый продукциязының 17,5 хуу өскенин, а чоннуң кижи санына онааштыр алырга—36,5 хуу көвүдээнин айтыры чугула. Көдээни кооперастаарынга үндезилээш көдээ ажыл-агыйны хөгжүдери-биле улуг күжениишкиннерни улусчу эрге-чагырга салып турар.

ПКАП-ның ТК-зының 1959 чылда болган II пленумунга эш Гомулканың чугаалааны болза: «Партия көдээ ажыл-агыйның социалистиг чаартылгазы дээш туржуп турар. Ол чаартылга тараачыннарның улуг, коллективтиг ажыл-агыйларын тургузарының аргазы-биле боттаныр болур дээрзин партия коруп турар. Ук чаартылганың сорулгазы болза, хамыктың мурнунда көдээ ажылагый продукциязын будурерин көвүдедири болгаш оон бот-үнезин чигедири болган турар ужурлуг...»

Ажыл-агыйны ээлеп башкарарының ниити, коллективтиг хевирлери продукцияны будурерин көвүдедиринге дүүшкен турар кылдыр эргежок чугула таарымчалыг байдалдарны тургузар дээш партия биле улусчу эрге-чагырга хемчеглерни ап турар. 1961—1965 чылдарда капитал салыышкыннарның көдээ ажылагыйга онаажыр үлүүн эрткен үеии-биле деңнээрге 11,2-ден 15,8 хуу чедир көвүдедирин көрүп турар. Көдээ ажыл-агыйны механизастаарының делегеренгей программазы боттанып: 1965 чылдың төнчүзүнге чедир тараачыннар 112 мың тракторларны алыр.

Бисте чурттаар бажыңнар дугайында айтырыг, анаа дыка хөй түннүг капитал салыышкынларны киирип турбужежок, ам-даа берге айтырыг болуп артпышаан. 1950—1955 чылдарда колдуунда-ла күрүне хөренгилери-биле 1.020 мың өрээлдерни туткан, амгы беш чылда 1.770 мың өрээлдерниң тудуун доозуп, ажыглалга киирген бис.

Улус өөредилгезин чайгылыш чокка хөгжүдеринге эргежок чугула нетттиниң турар школдар бажыңнары. 1950—1955 чылдарда 8.300 школа бажыңнары туттунган болза, 1960 чылдың төнчүзүнге чедир 20 мың хире бажыңнарны тудуп, ажыглалга киирер бис.

Школада өөренмейн турар школа назылыг уруглар Польшада ам чок. «Польшаның мың чыл болур оюнга мың школалыг турар» деп лозун школаны хөгжүдер дугайында бистиң сагыш-салыышкынывысты чүүден-даа артык тодаргай илередип турар-дыр. Чоннуң амыдырал-чурттаргазының ортумак үргүлчүлели дайын мурнундагы үеде 50 хар турганындан амгы үеде 65 хар чедир үзаан чоруу бистиң чуртувуста социал-экономиктиг өскерилгелериниң хемчээлин тодарадып турар база бир чугула көргүзүг болур.

Бөгүн Польша чурт-девискээр талазы-биле чаңгыс аай бүрүн будун күрүне болуп турар. Он алды чылдың мурнунда эгидин алганывыс эрте-бурунгу барыын болгаш чөөн талакы черлериис чурттуң чардынмас кезин апарган. Оларда 7,6 миллион поляктар чурттап, ажылдап турарлар, а ол чоннуң үштүн бир кезин эгиттинген девискээрлерге төрүттүнгеннер болуп турар. 1937 чылдың (ук черлер Германияга хамаржып турган үеии) болгаш 1959 чылдың деңнээн сан-медээлериниң көргүзүп турары болза, чижээлээрге, ыңда электроэнергияның будүрүшкүнү 104 хуу, каңның—134 хуу, бора хөмүр даштың—54 хуу, кылымал торгунуң—26 хуу өскен. Эгиттингеи черлерде ам бо үеде 21 дээди өөредилге черлери бар болгаш олар эртемниг янзы-бүрү адырларының талазы-биле муң-муң тускай эртемниглерни белеткеп үндүргеи.

Бистиң эрте-бурунгу шагдан бээр үндезин черлеривисти бистен эгиаап алыр дээр аденауэржи болүктүң авантюристериниң Польшага удур чугаалары, бууразшкынга таварышкан янзы-бүрү милитарисчи политикчилериниң хоозун бодалдары польша улустуң эң шиитпирлиг согуушкунундан ангыда чүү-даа болдуруп шыдавас. «Чөөн чүкче баар өрүк барыын-герман империалистерге кезээ-мөгезги-биле хагдынган. Ол чорук бүгү делегейде политиканы боттуу-биле угаазылап билип турар кижи бүрүзүнге билдингир болуп турары ышкаш, ГФР-ниң хамааты бүрүзүнге база билдингир болган турар ужурлуг» деп эш Гомулка чугаалаан. А эрткен чылын Польшага чоруп турганының үезинде эш Хрущевтуң медеглээни болза: «Одерде болгаш Нейсте кызыгаар демдектерин ақы-дүмалышкы польша улус-биле кады хол-холуусстан туттунчуп алгаш шуптуус камгалаар апаар бис».

Бо сөстер—чүгле дайынзырак күштерге шыңгый сагындырыг болур эвес, харын база социалистиг лагерьниң бүгү күрүнелериниң бүзүлбас эп-сеткил каттыжыышкынының болгаш чаңгыс эптиниң илергейлээшкини болуп турар.

Бистер тайбыңны күзеп, тайбың дээш демисежин турар бис. Атомнуг чепсек бар болуп турар үеде дайын кижи торелгетенге кайы хире өлүмнүг чорукту чедирип болурул деп чүвени эки билип турар бис. Делегейде социализмниң баштайгы чурту—Совет Эвилелиниң даштыкы политиказы, янзы-бүрү социал тургузуглуг күрүнелериниң тайбың кожахелбээ догуннаашкынының политиказы польша улустың амыдыралды эрге-ажыктарынга бүрүү-биле дугжүп турар. Чепсегленишкинни бүгү-ниити болгаш бүрүн дужуреринің, атомнуг болгаш водородтуг чепсектиң шенелделерин доп-дораан хоругдаарының туруштарынга туржуп турар бис. Барыын Германияны катап чепсеглээр болгаш шеригзидер чорукту соксадырын, Германия-биле тайбыңны кереэзин чararын, Барыын Берлиниң айтырыын шиитпирлээрин чедип алыр дээш оралдажып турар бис. Айыыл чок чоруктуң Чөвүлелинге, Каттышкан Нацияларның Организациязының индиринден Польшаның саналдары, чепсегленишкинни дужурер талазы-биле Женевада конференцияга бистиң төлөөлеривистиң киирген саналдары социализмниң кижи төрелгетенге чедирип турар идеязының—тайбыңның өзүзү-биле сиңиккен.

Бис пролетаржы интернационализмниң, социалистиг лагерьниң күрүнелериниң чаңгыс эвиниң болгаш ақы-дүмалышкы чоруунуң принциптеринге кезээде шынчы болуп келген болгаш болуп-даа турар бис. Польшаның Каттышкан Ажылчын партиязының удуртулгазы-биле бистиң чуртувуска Маркстың, Ленинниң улуг идеяларын боттандырар, социализмниң бүрүн тиилгезинче бурунгаарлаар дээш чүткүлдүг болгаш энергиялыг демиселди моон-даа соңгаар кызымаккай чорудар бис.

Бронислав ТРОНСКИЙ,
польша публицист.

Астронавтиканың делегей федерациязының конгрези

СТОКГОЛЬМ. (СЭТА). Астронавтиканың делегей федерациязының (АДФ) конгрези августуң 15-те Стокгольмда ажыттынган. Ук конгрессте 33 чурттардан 800 хире төлөөлер болгаш аалчылар четкилеп келген. Ол конгресстиң киржикчилери октаргайны шинчилээриниң болгаш шиңгээдин алырының айтырыгларына холбашкан эртем талазы-биле 80 хире илеткелдерни дыңнаар.

Швед хаан черинің Эртемнер академиязының президентизи профессор Б. Линдблае ук конгрессти ажыдып тура түве чугаалаан, ол конгресстиң сорулгаларының ужур-дузазын айыткан.

АДФ-тиң президентизи академик Л. И. Седов конгресстиң киржикчилеринге делгеренгей түве чугаалаан.

Бичии балыкчылар. Фотоэтюд Ф. Спиридоновтуу.

Чалыы назыннның, күштүн, кадыкшылдың байырлалы

Август 13—Бүгү-эвилелдиң күш-культуржуларының хүнү найысылалга чаагай болган. Стадионнар, спорт шөлдери янзы-бүрү өңнүг туктар-биле каастатынган.

В. И. Ленин аттыг Төп стадион чаичыл апарган спортчу байырлалдың кол чери болу берген. Оон улус олурар черлерин, аллеяларын, шөлдерин спортка ынак мун-мун кижилер дола берген.

...Хөгжүм диңмиревишаан. Стадионнуң улус чаржыр оруунга тук тутканнар болгаш спорттуң янзы-бүрү ниитилелдериниң күш-культуржуларының колонналары үнүп келген. Көрүкчүлер Совет Эвилелиниң тыныды олимпий командазын диңмиттиг адыш часкаашкыны-биле уткаан.

Бүгү-эвилелдиң күш-культуржуларының хүнүн таварыштыр спорттуларга Москваның спорт ниитилелдериниң болгаш организацияларының Эвилелиниң чөвүлелиниң даргазы А. Алехин найысылалдың ажылчы чоннарының мурнундан байыр чедирген.

Эң шыырак гимнасчылар, акробаттар болгаш спорттуң өске-даа хевирлериниң төлөөлекчилери көрүкчүлерге боттарының спортчу мергежилин көргүскен.

Спортчу байырлал хүнүнде бут бөмбүүнүң талазы-биле ССРЭ-те бирги чер дээш шүүлде оюннарга чедир арткан эң сөөлгү оюн база болган. Шеригниң Төп спорт клубунуң болгаш «Шахтёр» (Сталино) командаларының ужуражыышкыны 4:0 санга, Шеригниң Төп спорт клубунуң бут бөмбүүчүлериниң тиилелгезибиле доозулган.

Байырлал «спорт хоорайының» бүгү девискээринге калбарган. Спорт шөлдериниге көргүзүг маргылдаалар, «Динамо», «Спартак», «Буревестник», «Трудовые резервы» ниитилелдериниң, Шеригниң Төп спорт клубунуң отчёттары база болган.

Спорттуң ында бичии шөлүнге ДОСААФ-тың спортчулары мергежилдерин көргүскеннер.

Бүгү-эвилелдиң күш-культура хүнүнге турасхааткан байырлалдар, спартакиадалар, маргыдаалар эвилелдешкен республикаларның найысылалдарына, областар, крайлар төп-теринге болгаш чурттуң өске-даа черлеринге база болуп эрткен.

(СЭТА).

Редактор К. С. ШОЙГУ.

КИНОТЕАТРЛАРГА

Бөгүн

«ВЛКСМ-НИҢ 30 ЧЫЛЫ» (улуг залга): **«Хоттабыч ирей»**—эртенгиниң 10 шакта; **«Рио-де-Жанейродан келген Лущак»**—12, 2.15, 4.15, 6.15, 8.15, 10.10 шактарда; биче залга: **«Караданчыг кижи»**—5, 7, 9 шактарда.

«КАА-ХЕМ»: **«Кыстың чазы»**—11.15, 1.15, 3.15, 5.15, 7.15, 9.15 шактарда.

«ВОСТОК»: **Улуг вальс»**—3.15, 5.15, 7.15, 9.15 шактарда.

ЧАЙГЫ КИНОТЕАТРГА: **«Эки-турачылар»** — 5 шакта; **«Оожум Дон»**, 2-ги кезээ—7, 9 шактарда.

ТАРАКАННАРНЫ УЗУТКАҢАР!

Тараканнар колдуунда дүне чимзеиир. Олар хүндүс чаштына бергилээр болгаш дүн дүжери билек чем, суг дилеп союп үнгулеп келирлер. Тараканнар чылыг болурундан ангыда чем, суг тып чиптер, чаштына берип болур черлерге сырлыр.

Тараканнар чазый амыттаннар. Олардың чемн кончуг чүүл бүрү. Олар кара хлеб, хайындырган картошка, далгандан быжырган чемнер, чиг тараалар, үс, чаг, морковь, чигир свеклазын мангыстап чиирлер. Оон-биле чергелештир олар хөмүү, саазыныы, хөвеини, дүктү болгаш торгуну база ол ышкаш, курт-кумускаяк, ымыраасээк чергелиг амытаннарның өлген сектерин чип болурлар.

Чем чогун тараканнар херекке албас. Олар 30—40 хонукта ашты шыдажып эрттер, а оларның чуургалары 22 хонукта аштап болур.

Ындыг болза-даа олар бичии-ле соокка шыдавастар: 5 градус соок турда-ла тараканнар кончуг дүрген өлгүлей бээр.

Тараканнар халдавырлыг аарыгларның чамдык хевирлерин аарып эртип шыдаар. Тифтерияның, ижин тивиниң, холераның, проказаның өскүдүкчү бактерияларын таракан көскү өткерилге чокка бодунуң иштин дамчыштыр эрттирип турар. Тараканның иштинге ижин тивиниң бактериялары 23 хонукта бактаап болур, а сибирь язвазының өскүдүкчүлерин олар мырыңай 30 хонукта чиген чемиби-биле кады үндүрүп келир. Тараканнар чүгле халдавырлыг аарыгларны таварылга болуп (кежинге, өезнге болгаш таваннарынга чыпшырып ап) нептередип турар эвес, а харын база боттарының чем артыы болур, хуулдуруп үндүрген чүүлдери-биле долгандыр турган амыттаннарны, ыланғыя кижилерни халдавырлыг аарыгларбиле аартып каап болурлар дээрзин дуржулгалар болгаш хайгаарадар илереткен.

Тараканнарны узуткаарда ДДТ деп дустуну (курраг хоюг эмни) ниикпе гексахлоран деп эмни ажыглаары эн-не дээре. Дустуну чажып тарадырда тускай чажар херекселдерни ажыглаар, бир эвес ыңдыг чүүлдер чок болза марляны өттүр буртуладып, тарадыр. Чарык черлерге болгаш хостарга хереглевес апарган эрги шопулакты ажыглап болур.

ДДТ-ниң болгаш гексахлорання күжүн улуг ажыктыг болдурар, элээн үр үеде хевээр артырар сорулга-биле оларны аъш-чем болгаш хеп шкафтарының ханаже көрүнген талаларына, столдар чадыгларының шалаже углуг черлеринге, 12—18 хонуктан эвээш эвес болгаш оон-даа үр үенин дургузунда артырып каары чугула. Дүне када тараканнар чем болгаш суг дилеп, чаштынып чыткан черлериниен союп үнер ужурга таварышкаш, олар демги чүүлдерни чажып каан черлерни таварывас аргазы чок болу бээр болгаш ол чүүлдерге дээпкеш моорап каарлар. Оон сөөлүнде 2—4 хонуп чоруй тараканнар өлгүлеп каар.

Гексахлоран дээрге хөөн булганыр чыттыг болганда, ону кончуг эвээжи-биле болгаш оиза чугула апарган таварылгаларда ажыглаза эки. Гексахлоранны ДДТ-биле холуп ажыглаары база-лэ ажыктыг, чижээ 90 г. 10 хуулуг ДДТ-ни алгаш, 10 грамм 5—6 хуулуг гексахлоранны холуп болур.

Тараканнарны узуткаарынга ДДТ деп дуст болгаш гексахлорандан ангыда борлуг кислотаны (ажындыны) болгаш борлуг кислаадынын натрий дузу-биле холумаан база ажыглап турар. Ол эмнерниң холускаазыдан тараканнарның хүндүс чаштына бээр черлеринге чемиш хоран салып болур. Ол хоранларны каш хүннерде үргүлчү салып каап келгеш, бир эртен оларны чыгташ өртедиптер.

Дараазында холумактарны белеткеп ап база болур: 70 грамм бура деп бүдүмелди баштай изиткеш, оон соонда хоюглап чуургаш, ону элгеп турган хоюду ылгап алыр болгаш анаа думчук таапкызы дег кылдыр хоюглаан 20 грамм чигирни холааш, чок болза 60 грамм бураны 20 грамм хире кызыл-тас крахмалынга холупкаш, тараканнар хораны ыылыр. Оон-даа бөдүүн арга база бар: чүстүн 10 кезии борлуг кислота, база бир 10 кезии чигир, өске бир 10 кезии—манная көже болгаш арткан 70 кезии—суг.

Дезинфекциялыг (бо таварылгада тараканнар хорайнаар) ажылдарны чорудар кижи ол ажылдың үезинде тускай хептерни (халат, аржыыл болгаш өскени-даа дижик) кеди алыры чугула.

ТЫВА ОБЛАСТЫҢ САНИТАР-ЧЫРЫДЫЫШКЫН БАЖЫҢЫ.

Тайбың дээш демисел—массалар дээш, социализм дээш демисел

(Төнчүзү. Эгези 3-кү арында).

чорудулга негеп турар. Чүгле демисел мөлчүттүрген ангыны кижизидип турар, чүгле демисел ук ангы бодунуң күштерин хемчээн көөр арганы аңаа берип, оон ниити билиин калбаттыр оон дугаалы, ыдамыккан чоруун, өрү көдүрүп, оон угаан бодалын сергедип, оон күзел-соруун дадыктырып турар. Ынчангаш ол демиселди чүүн-биле-даа солуп болбас!

Амгы үениң байдалдарында капиталистиг чурттарның ажылчын шимчээшкиннинге тиилээн пролетариаттың чурттарының талазындан өзулут дээштиг дузаламчы болза, социалистиг чурттарның тайбыга ынакшылдыг политиказын көргүзүнде болур. Социалистиг тургузуушкун болза, бүгү чурттарның улустарынга аажок улуг хандыдыкчы күш болур. Эң дешилгелиг, эң чаагай тургузуг—коммунизмниң ыязыла тиилээриниң чайлаш чогун чер делегейде бүгү кижилер черле ынчаш бүзүрел көөр дээрзинге ханы бүзүрел оон ужурунда Совет Эвилелиниң даштыкы политиказының тайбың угланыышкынын тодарадып турар. Бүгү делегейге социализмниң идеяларының тиилээринге дайын негеттинмес. Ол идеялар капиталистиг чурттар-биле социализм чурттарының тайбың чарыжының чорудулгазында тиилээр. Тайбың дээш демисел социализмниң талазынче массаларны чаалап алырының, ажылчы чоннарның холунче эрге-чагырганың шилчииринге таарымчалыг байдалдарны тургузарының арга-чепсээ-дир. «Тайбыңны камгалаар болгаш быжыглаар дээш бистиң демиселивиске улустарның эп-сеткил каттыжыышкынларының делегейниң хөй-ниитизиниң деткимчези—ол дээрге, тайбың кожа-хелбээ догуннаашкын дээш демиселге, ыңдыг болганда тайбың дээш демиселге улуг күш-тур, а бир эвес тайбың дээш демиселди ап көөр болза, ол дээрге социализм дээш демиселдир! деп эш Н. С. Хрущев чугаалаан.

Тайбың кожа-хелбээ догуннаашкынның политиказы, империализмни сойгалаар чорук, анаа удур шавар халдаашкын империализмге кулданыдырган улустарның демиселинге дузалап турар. Оон ужурунда тайбың дээш социалистиг күрүнелериниң демиселиниң түннелинде америк империалистериниң авантюристиг политиказы бууразшкынга удаа-дараа таваржып турар. Америк дерзии чалча Ли Сын Ман Мурнуу Көрейден үндүр сывыыткан, американнарның күзел-соруунун дыңнангыр күүседикчизи, Турциияның премьер-министри турган Мендерес кара бажында олуруп турар. Хөй миллион японнар америк эжелекчилерни көөр хөөн чок болгаш өжээнниг көөр чоруун делегейге көргүскеннер. Империалистерниң дарлалының адаанда турар бүгү чурттарда улустуң киленнээшкини мөөнгежин, удурланып үнериниң өйү чоокшулап орар. Америк империализмге удур бодунуң хамаарышпас чоруу дээш демиселди чорудуп турар Кубаның революсчу улузунга Совет Эвилели дузаламчыны көргүзүп турар.

Тайбың кожа-хелбээ догуннаашкынның политиказы бүгү кижи төрелгетенниң барык дөрттүн бир кезии чурттап турары күрүнелер нейтралитеттиг политиказын чорудар арганы берип турар. Олар агрессчи шериг эвилелдериниң дашкаар туруп, амгы байдалдарда ол эвилелдериниң ажыл-чорудулгазының салдар чедирер кавызының девискээрин кызыгаарлап турар. Тайбың кожа-хелбээ догуннаашкынның политиказы капиталистиг чурттарның боттарында милитарисчи, монополистиг болүктерни чогуур чергелиг чаасхаанызыдыр арганы база берип турар.

Совет Эвилелиниң тайбыга ынакшылдыг даштыкы политиказы бодунуң күчүзүнге үндезилеттинген. «У-2» биле «РБ-47» шпиончу самолёттарының ужуудушкуннары-биле холбашкан болуушкуннарны оны көргүскенин өзүгаар алырга, Совет Эвилели америк империализмниң талазындан өнчүк-төөгээлиг үүлгедиг-лерге харыы кылдыр милитаристерге шиитпирлиг ойтур шавышкынны берип, оларның агрессчи бодалдарын үзүп, америк дайынзырактарның туразында чоруун сый шаап турар.

Совет Эвилелиниң даштыкы политиказы ханы интернационалчы, ол, бүгү улустарның эрге-ажыктарынга дугжүп, кижи төрелгетенниң келир үезин, салым-чолун камгалап турар. Советтерниң III Бүгү-россий съездинге чаагаар кызымаккай чорудар бис. Бронислав ТРОНСКИЙ, польша публицист.

Совет Эвилелиниң даштыкы политиказы ханы интернационалчы, ол, бүгү улустарның эрге-ажыктарынга дугжүп, кижи төрелгетенниң келир үезин, салым-чолун камгалап турар. Советтерниң III Бүгү-россий съездинге чаагаар кызымаккай чорудар бис. Бронислав ТРОНСКИЙ, польша публицист.

Совет Эвилелиниң даштыкы политиказы ханы интернационалчы, ол, бүгү улустарның эрге-ажыктарынга дугжүп, кижи төрелгетенниң келир үезин, салым-чолун камгалап турар. Советтерниң III Бүгү-россий съездинге чаагаар кызымаккай чорудар бис. Бронислав ТРОНСКИЙ, польша публицист.

РЕДАКЦИЯНЫҢ АДРЕЗИ: Кызыл, Щетинкин кудумчузу, бажың № 3. ТЕЛЕФОННАРЫ: редакторнуң 24-63, редакторнуң оралакчызының 35-24, партийжи амыдырал болгаш пропаганда килдистериниң 23-54, харыысалгалыг секретарының 37-13, көдээ ажыл-агый килдизиниң 22-64, иштики информация килдизиниң 21-47, совет тургузуг, үлетпүр болгаш транспорт килдистериниң 23-35, чагаа килдизиниң 21-27, культура болгаш амыдырал килдизиниң 25-38, бухгалтериянын 31-75, корректорларның 20-60.

ТС—00452, Чагыг № 1745. Культура эргелелиниң типографиязы.